

Římští katolíci v České Republice jako menšina: příklady z Libereckého a Královéhradeckého kraje

Bakalářská práce

Studijní program: B1301 – Geografie
Studijní obory: 6107R023 – Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání
7504R181 – Geografie se zaměřením na vzdělávání (dvouoborové)

Autor práce: **Gabriela Svobodová**
Vedoucí práce: RNDr. Artur Boháč, Ph.D.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Gabriela Svobodová**
Osobní číslo: **P14000192**
Studijní program: **B1301 Geografie**
Studijní obory: **Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání**
Geografie se zaměřením na vzdělávání (dvouoborové)
Název tématu: **Římští katolíci v České Republice jako menšina: příklady z**
Libereckého a Královéhradeckého kraje
Zadávací katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y   p r o   v y p r a c o v á n í :

1. Kompilační metoda - analýza dostupné literatury a dalších zdrojů
2. Zpracování statistických dat a příprava kartografického materiálu
3. Kvalitativní výzkum formou semistrukturovaných rozhovorů
4. Zpracování do požadované religiozně-geografické formy

Rozsah grafických prací: dle potřeby
Rozsah pracovní zprávy: cca 45 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

FILIPI, P.: Křesťanstvo: historie, statistika, charakteristika křesťanských církví. 3., upr. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2001, 195 s.

HAVLÍČEK, T.: Věřící jako menšina v Česku. Geografické rozhledy. 2008, roč. 17, č. 4, s. 5, 19

KOLÁČEK, J.: Katechismus katolické církve. 1. vyd. Praha: Zvon, 1995, 793 s.

LUŽNÝ, D.: Náboženství a moderní společnost: sociologické teorie modernizace a sekularizace. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999, 183 s.

MATLOVIČ, R.: Geografia religii: náčrt problematiky. Vyd. 1. Prešov: Prešovská univerzita, 2001, 375 s.

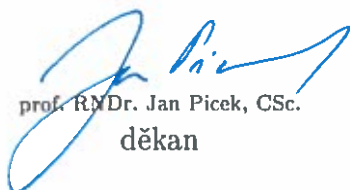
NEŠPOROVÁ, O.: Rodina a rodičovství v křesťanství a islámu. Gender, rovné příležitosti a výzkum. 2005, roč. 6, č. 1, s. 4-6

VOJTÍŠEK, Z.: Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004, 440 s.

Vedoucí bakalářské práce: RNDr. Artur Boháč, Ph.D.
Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: 9. března 2016

Termín odevzdání bakalářské práce: 28. dubna 2017

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

doc. RNDr. Branislav Nižnanský, CSc.
vedoucí katedry

dne

17-05-2016

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Touto cestou bych ráda poděkovala RNDr. Arturu Boháčovi, Ph.D. za cenné rady, odborné vedení, trpělivost a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnoval. Mé poděkování patří též čtyřem osobám za poskytnutí jejich příběhů a za celkovou spolupráci při získávání údajů pro výzkumnou část práce.

Anotace

Tématem této bakalářské práce je problematika současného postavení římských katolíků v České republice z hlediska vztahů se společností a státem a jejich ovlivnění procesem sekularizace. Blíže analyzuje aktuální problémy římských katolíků v oblastech Královéhradeckého a Libereckého kraje. Teoretická část se zabývá obecnou charakteristikou křesťanství a historickým exkurzem do dějin náboženství v českých zemích. Detailněji se zaměřuje na proces sekularizace ve 20. století. Součástí práce je komparativní analýza statistických údajů ze Sčítání lidu, domů a bytů (dále SLDB) 1991, 2001 a 2011, která zkoumá vliv a míru dějinných okolností na religiózní orientaci obyvatel. Druhá (praktická) část této práce je postavena na názorech a životních situacích konkrétních vyznavačů římskokatolické víry. Důležitou částí práce je propojení vlastních zkušeností a znalostí s obecnými poznatky z oblasti náboženství. Předkládaná práce se snaží o zakomponování zjištěných informací do humánně-geografického kontextu. Výsledkem je většinový názor o minoritním postavení římskokatolických Čechů v rámci celé České republiky.

Klíčová slova:

křesťanství, sekularizace, menšina, SLDB, křesťanská etika

Annotation

The theme of this thesis is the issue of the current position of Roman Catholics in the Czech Republic in terms of relations with society and the state and their influencing by the process of secularization. It analyses current problems of Roman Catholics in the areas of regions Hradec Kralove and Liberec. The theoretical part deals with general characteristics of Christianity and historical excursion into the history of religion in the Czech lands. It concentrates on the process of secularization in the 20th century in detail. The thesis includes a comparative analysis of statistical data from the Census 1991, 2001 and 2011 to examine the impact and extent of historical circumstances on the religious orientation of the population. The second (practical) part of this thesis is based on the opinions and life-sustaining situations of particular followers of the Roman Catholic faith. The important part is linking their own experiences and knowledge with general knowledge in the field of religion. The thesis aims for incorporation of the acquired information into human-geographic context. The result is the majority opinion of the minority status of the Roman Catholic Czechs throughout the Czech Republic.

Key words:

Christianity, secularization, minority, SLDB, Christian ethics

Obsah

Úvod.....	8
1 Pojem menšiny, religiózní geografie a geografie religii.....	10
2 Obecná charakteristika křesťanství.....	13
2.1 Bible	16
3 Křesťanství v českých zemích.....	17
4 Římskokatolická církev	22
4.1 Kanonické právo	23
4.2 Vatikánský organizační systém.....	24
4.2.1 Seznam papežů ve 20. a 21. století	25
4.3 Římskokatolická církev v Česku	25
4.3.1 Struktura Římskokatolické církve	26
4.3.2 Financování církve	27
5 Menšina věřících v České republice a analýza dat	28
5.1 Alternativní religiozita.....	33
5.2 Sčítání návštěvníků bohoslužeb v České republice.....	34
5.3 Postavení křesťanů v české společnosti	36
5.4 Shrnutí demografických faktorů ovlivňující náboženskou víru	37
5.4.1 Index koncentrace	38
5.4.2 Index vývoje	39
6 Konkrétní pohled křesťanské etiky na vybraná témata	40
6.1 Dnešní způsob života mladé generace věřících.....	42
6.1.1 Patrikův příběh	43
6.1.2 Adélin příběh.....	44
6.2 Dnešní způsob života starší generace věřících	46
6.2.1 Mariin příběh	46
6.2.2 Evženův příběh	47
7 Propojenost příběhů s teoretickou částí	49
8 Závěr.....	54
9 Seznam použitých zdrojů.....	56
Seznam příloh.....	60

Úvod

Česká republika se řadí mezi nejsekularizovanější státy světa. Její společnost prošla velkým množstvím změn, které ovlivnily religiozitu obyvatelstva. V této práci bude pojednáno zejména o Královéhradeckém a Libereckém kraji. Na severu a západu země, převážně v průmyslových oblastech takzvaných *Bohatých Sudetech*, docházelo k velké migraci obyvatel, což se také projevilo ve střetávání a míšení různých kultur a národností. Oblasti Královéhradeckého a Libereckého kraje jsem si vybrala z jednoho prostého důvodu. V mém dosavadním životě jsem měla tu možnost setkat se a strávit čas s více než jedním vyznavačem římskokatolické víry právě z těchto částí České republiky. Poznatky a zájem o toto téma mě dovedl až k volbě věnovat se této práci. Cílem práce je propojení vlastních zkušeností a znalostí s teoretickými poznatky a statistickými daty z oblasti náboženství a, po historickém exkurzu, postžení aktuálního stavu křesťanství v České republice z hlediska religionistiky a geografie náboženství. Tento aktuální stav má být přiblížen i pomocí osudů několika věřících osob. S tím souvisí fakt, že křesťané jsou vlastně menšinou, na níž většina mnohdy nahlíží jako na nějakou folklórní skupinu či s určitým despektem, který se pak může projevovat v různých aspektech.

Práce je strukturována do pěti hlavních kapitol. První část je věnována obecné charakteristice křesťanství a historickému exkurzu do dějin náboženství v českých zemích. Detailněji se zaměřuje na proces sekularizace ve 20. století. Druhá část je založena na názorech a životních situacích konkrétních vyznavačů římskokatolické víry. Předkládaná práce si klade za cíl propojení vlastních zkušeností s poznatky z oblasti náboženství, zejména z oblasti geografie náboženství a religionistiky. Význam osobních poznatků souvisí i s tím, že kromě geografie studuji v učitelské kombinaci humanitní studia. V posledku se práce snaží o zakomponování zjištěných informací do humánně-geografického kontextu.

V práci byla užitá metoda kompilace, přičemž bylo čerpáno především z odborných periodik, článků České biskupské konference (dále ČBK) a z výsledků SLDB. Důležitou součástí práce je metoda řízeného rozhovoru s věřícími lidmi a využití geografických informačních systémů ve spojení s danými statistikami. Zjištěná fakta byla zakomponována do interdisciplinárního přístupu geografie náboženství.

S literaturou vztahující se k tomuto tématu byl zpočátku problém, jelikož neexistují v hojném množství publikace, které by přímo řešily zkoumanou problematiku. Posléze jsem využila dostupných publikací věnujících se obecně křesťanství a otázce sekularizace. Autoři, zabývající se ve svých publikacích převážně těmito tématy, jsou geograf René Matlovič, sociolog Dušan Lužný a nedávno zesnulý teolog Pavel Filipi. Dále bych se neobešla bez dat dostupných z Českého statistického úřadu a bez zajímavých článků z geograficky a nábožensky zaměřených periodik (mezi nimi například Geografické rozhledy či Zpravodaj Pražské arcidiecéze). Nakonec jsem se nechala inspirovat již zpracovanými bakalářskými a diplomovými pracemi, které mi pomohly při strukturalizaci finální podoby práce. Prospěšné mi byly i elektronické články a samotné webové stránky subjektů Římskokatolické církve (dále ŘKC).

1 Pojem menšiny, religiózní geografie a geografie religii

V současnosti není hojně využívaný termín *menšina* všeobecně definován. V každé společnosti a kultuře se vyskytují lidé s navzájem odlišnými charakteristikami. Těmito odlišnostmi může být např. pohlaví, jazyk, národnost, věk apod. Podle určitých charakteristik se lidé zařazují do jednotlivých společenských struktur, přičemž některé jsou většinové a některé naopak menšinové. Menšina by měla být početně menší než většina, ale ani to nemusí být zákonitým pravidlem. Rozhodující pro moderní definici menšiny je zejména fakt, že se daná skupina nalézá v nedominantním postavení. Pro představu lze uvést příklad postavení černochů v Jihoafrické republice v období apartheidu. Osoby černé pleti byly početně silnější, nicméně i přesto se nacházely v menšinové, minoritní pozici (Forejtová 2002, s. 15).

Dalším problémem vymezení je tedy otázka samotného počtu. Má menšina stanovený určitý maximální a minimální počet osob, při kterém je ještě považována za menšinu? Odpověď na tuto otázku se nachází v definici Subkomise OSN pro prevenci diskriminace a ochrany menšin (1953): „... *aby menšina zahrnovala takový počet osob, který bude dostatečný k tomu, aby si její členové mohli sami rozvíjet své etnické, náboženské a jazykové charakteristiky. V principu, dokonce i malá skupina má právo požadovat ochranu poskytovanou v článku 27 Paktu v takovém rozsahu, v jakém je to rozumné vůči státu, který má poskytnout tyto zvláštní prostředky ochrany.*“ Z toho tedy vyplývá, že početní hranice menšiny není všeobecně daná, není zákonitě předepsaná a ani vymezená (Forejtová 2002, s. 30).

Samotný pojem menšiny se neustále vyvíjí. Ve společenskovedních oborech se nachází mnoho specifických definic tohoto termínu. Menšina, jakožto společenská skupina, byla ustálena až v průběhu 20. století. Do té doby se termín užíval v souvislosti s hlasováním v zastupitelských orgánech a v křesťanské oblasti se, namísto tohoto kvantitativního termínu, užíval teologický pojem sekta (z lat. *secare* = dělit). Je zřejmé, že vymezení pojmu není vůbec jednoduché. Menšiny se totiž dále dají rozdělit do několika skupin podle různých kritérií. Ve světě se vyskytují menšiny statistické (dané pouze charakteristikami jednotlivých osob), ale i sociálně-psychologické (dané sebeidentifikací jakožto menšiny – náboženské, národnostní, etnické či jazykové). Jedním z nejdůležitějších předpokladů pro hledání obecně uznávané definice je postoj jednotlivých organizací i států. Např. Společnost národů se zaměřovala pouze na národnostní menšiny a OSN se věnovala všem výše zmíněným menšinám. Na definice menšin OSN navá-

zala také Rada Evropy a EU. Také každý stát pohlíží na menšiny jinak a posléze je obtížné pojem definovat. Existují dokonce i státy, které pojem menšina z politických důvodů vůbec nepoužívají. Příkladem takového státu je např. Makedonie, která ve své ústavě z roku 1991 použila místo termínů etnické a národnostní menšiny pojem *národnosti*. Podobně je tomu také na Slovinsku, kde v ústavě, opět z roku 1991, je místo pojmu národnostní menšina použit termín *etnická komunita* (Forejtová 2002, s. 64-67).

Termíny *religiózní geografie* a *geografie religii* bývají mnohdy zaměňovány či dokonce sjednocovány dohromady. Je důležité charakterizovat tyto dva vědní obory, jež úzce souvisí s předloženou prací. Religiózní geografii je rozuměna disciplína, která se věnuje geografickým aspektům religii, přičemž religiony jsou chápány jako faktory rozhodující o specifickém charakteru jednotlivých regionů. Následně geografie religii se zaměřuje na zkoumání prostorových aspektů jednotlivých religiálních systémů a vzájemných interakcí (mezi nimi) spolu s ostatními komponenty krajinné sféry (Matlovič 2001, s. 11).

Již v antickém Řecku se rodil zájem o geografii religii a postupně se tento zájem rozšířil do raného středověku v podobě opisů islámských geografů i irských klášterních škol. Postupem času se pod vlivem teologických potřeb začíná samotná geografie zaměřovat na expanzi křesťanství a regionální geografii biblických míst. V tomto kontextu se hovoří o církevní a biblické geografii. V 17. století dochází k rozšiřování studia na ostatní náboženské formy, o kterých byly informace získávány skrze křesťanské misie, čímž bylo strategicky zajištěno i následné šíření křesťanství do dalších koutů světa. V období osvícenství nastalo poprvé v historii oddělení geografie, jakožto samostatné vědní disciplíny, od teologie. Znamý filozof Max Weber se ve 20. století věnoval vlivům samotných religii na sociální a ekonomické struktury. K dalšímu oddělení geografie dospěl C. Troll, který byl zastáncem „čisté“ geografické geografie religii a tím tuto oblast oddělil od oboru religionistiky. Svou pozornost věnoval působení geografického prostředí na religiony. S aktuálním pohledem na vymezení přišla v roce 1990 L. Kong, která vymezila hlavní směry soudobých výzkumů v oblasti religiální geografie a geografie religii (Matlovič 2001, s. 11-12).

- 1) Empirické výzkumy působení religii na krajinu
- 2) Výzkumy v oblasti kulturní geografie se zaměřením na konflikty a významy symbolů religii

- 3) Polemiky religi6zn6 ekologie nad pustořivou degradaci životního prostředí způsobenou křesťanskou myšlenkou o svěřen6 nadvlády nad Zem6 do rukou Božích a vlivu religi6 na postoje vůči rostlinám a živočichům (Matlovič 2001, s. 20-21).

2 Obecná charakteristika křesťanství

Práce je zaměřena na římský katolicismus, nicméně je vhodné zmínit základní informace o křesťanství, jehož je ŘKC nejvýznamnější představitelkou. Křesťanství je světovým náboženstvím s největším počtem jeho vyznavačů. V průběhu času dochází k přesunu křesťanského jádra z tradičních oblastí, jako je Evropa či Severní Amerika, do států Latinské Ameriky, Afriky či Asie. Tento přesun je reflektován i v ŘKC ve složení kardinálského sboru, navíc i současný papež František, vlastním jménem Jorge Mario Bergoglio, pochází z Argentiny. V České republice sehrál roli v úpadku křesťanství do značné míry protikatolický duch První republiky a zejména totalitní systémy nacismu a komunismu. Výsledkem je fakt, že Česká republika je třetí nejateističtější zemí světa. Českou republiku následují Francie, Austrálie a Island. První dvě místa patří Číně a Japonsku, kde v průměru 30 – 49 % obyvatel je označován za ateisty (Staufenberg in Independent 2016). S úbytkem křesťanů souvisí určitý ústup křesťanství z veřejného života. Církev mnohdy redukuje svou činnost na oblast pouze charitativní, politické strany se snaží utopovat křesťanské základy apod. Stejně tak věřící jedinci povětšinou svou víru nedávají intenzivně najevo, jelikož jim takovéto projevy mohou přinést komplikace v každodenním životě (Havlíček 2008, s. 5). V moderním západním světě je křesťanství vytlačováno materialismem či novými náboženskými hnutími. Náboženství ztrácí na své podstatě, již byl rozvoj identifikace, plodnosti, ohleduplnosti, soudržnosti, vyrovnanosti. Všechny tyto lidské hodnoty nejsou v moderní industrializované společnosti potřebné. Všechny hodnoty dříve řízené náboženstvím se dnes řídí praktickými, empirickými a racionálními předpisy. Moderní společnost se oprostila od tradičních hodnot vlivem nových technologií a celkově moderní vědy opírající se o Darwinovu evoluční teorii. Z hlediska své tradicionality a zastaralosti je náboženství symbolickou překážkou v pokroku (Lužný 1999, s. 63-64, 140-141).

Křesťanství je monoteistickým náboženstvím. Křesťané, stejně tak jako muslimové a židé, jsou typičtí tím, že věří pouze v jednoho Boha. Křesťanství se soustředí kolem učení Ježíše Krista, který je součástí *Svaté trojice*, tvořené Bohem, Ježíšem a Duchem svatým. Za tuto trojjednost Boží byli křesťané kritizováni přísnými monoteisty z řad židů či později muslimů. Příslušnost ke křesťanské víře by měla být dána křtem a osobním přijetím víry, nikoli narozením nebo původem jedince. Ve věku nemluvnat ještě nedokážou jedinci přemýšlet o své podstatě a metafyzických záležitostech, přesto však například římskokatolická církev křtí novorozence, kteří nemají

o metafyzických záležitostech ponětí. Podmínkou křtu je přijetí víry obou rodičů, kteří dále své dítě vedou cestou k víře v Boha (Matlovič 2001, s. 108-109). Na konci Markova evangelia se píše: „*Kdo uvěří a přijme křest, bude spasen; kdo však neuvěří, bude odsouzen.*“ (Marek 16, 16). Znamená, že děti nemohou přijmout křest, dokud nevěří? Na druhou stranu vyjádření explicitně neříká, kdo uvěří a poté přijme křest. Přijetí křtu a uvěření jsou tedy dvě podmínky pro spasení, nicméně nikde není uvedeno, v jakém pořadí se mají vyskytovat. Křesťané uznávají především křest a ostatní svátosti (v případě pravoslavné církve *tajiny*), jako je manželství, kněžství či eucharistie (díkuvzdání; přijímání chleba a vína, připomínání si poslední večeře Ježíše Krista). Je třeba mít na vědomí, že jednotlivé akty svátostí a tajin se s ohledem na rozdílnost církví mění; např. akt eucharistie – v katolické církvi dochází k přijímání pod jednou způsobou, přijetí pouhého chleba, kdežto v případě pravoslavné církve se přijímá pod obojím, přijetí chlebu i vína. Dále se církve podílejí na různých charitativních akcích, čímž dávají najevo svou milost a úctu k druhým, ke svým bližním. Každý člověk má, podle římskokatolické tradice, svého anděla strážného (zprostředkovatele Boží lásky a moudrosti), který ho vede a chrání před veškerým zlem, temnotou a pokušením (Matlovič 2001, s. 108-109; Filipi 2001, s. 85-89).

Dále může být křesťanství také definováno jako víra, která je určeno vztahem k Bohu skrze osobu Ježíše Krista, (z lat. *christos* = pomazaný) – pomazaný od Boha Otce. Vyskytují se také názory, že poselství, se kterým Ježíš přišel na svět, ovlivňují životy a způsobují velké změny v životech lidí i celých národů. Kdekoli se Ježíš objevil, tam byla uznávána práva žen¹, zakládány školy, přijímány zákony na ochranu dětí, zrušeno otroctví a spousta dalších změn pro dobro lidstva. Ježíšovo učení bylo zásadní reformou judaismu², který byl založen na přísném dodržování Božího zákona obsaženého

---

¹ Ženy mohou chodit s muži k modlitbě, nicméně jsou mnohdy spíše jejich služkami. Podle Bible je žena viníkem vyhnání muže z Ráje, jelikož ho zlákala, aby ochutnal zakázané ovoce. V důsledku těchto okolností zaujímají v životě ženy podřadnější role jako rodičky, chůvy dětí a poddané mužům. Většinou neexistují ženské duchovní nebo kazatelky. Existují sice v katolickém a pravoslavném křesťanství jeptišky a sesterské řády, ale ty nikdy nevedou bohoslužbu. Pouze v některých protestantských církvích se můžeme setkat s knězem či biskupem ženského pohlaví (Drápal 2010, s. 42-46).

² Na počátku byli Ježíšovi stoupenci pouze etičtí židé. Postupem času se vytvořilo několik křesťanských obcí s účastí jiných etnik, které netvořily jednotnou církev. Nebyl zde žádný papež, který by stál v čele prvotních křesťanských obcí a ani u zrodu Nového zákona nebo jednotného učení. Až roku 325 došlo Nikajským koncilem k pokusu o sjednocení. Nikajský koncil byl svolán císařem Konstatntinem.

v Tóře, který ospravedlňuje násilí, pomstu a podobné záležitosti. Ježíšovo učení je založené na milosti a lásce k bližnímu. Pokud docházelo k násilí ze strany křesťanů, nejednali v souladu s Ježíšovým učením. Období od 11. do 13. století je příkladem násilných útoků páchaných křesťany. Evropská vojska podnikala několik křížových výprav na Blízký východ, aby oprostila Svatou zemi od muslimských komunit. Tato tažení patří dodnes k těm nekrvavějším v historii, přestože byla vedena ve jménu Boha. Zahynuly tisíce lidí, mezi nimiž byli muslimští, křesťanští bojovníci a civilisté. Samotné křížové výpravy byly na popud papeže pořádány nejen proti muslimům, ale také proti pohanům a křesťanům odpadlíkům (husité, kataři apod.) V křesťanství, konkrétně římskokatolickém, existovala inkvizice se svými krutými praktikami. Na hranicích byly upáleny tisíce lidí, mezi nimi i spousta nevinných, kteří byli i mučeni a pod nátlakem museli přiznat vše, co po nich inkvizice chtěla (Drápal 2010, s. 10-17, 105).

V rámci výskytu různých kultur se rozvíjí i spousta odlišných výkladů a chápání veškerých, pro křesťanství, charakteristických hodnot. Z tohoto důvodu se po celém světě utvořilo mnoho odnoží a církví se svými specifiky. Mezi takové církve patří například církev Východosyrská, Západosyrská a Indická ortodoxní v Asii, Koptská či Etiopská ortodoxní v Africe a nám geograficky nejbližší a nejrozšířenější církve římskokatolická, evangelická a pravoslavná (Matlovič 2001, s. 95-98).

Křesťanství je rozšířeno po celém světě. Ke křesťanské víře se hlásí přes 32 % světové populace, tedy více než 2 miliardy obyvatel (2012). Nejvyšší podíl křesťanů obývá Latinskou Ameriku (až 90 % obyvatelstva), dále tvoří přes 70 % populace v Evropě a v Severní Americe, 67 % v Austrálii a Oceánii, 46 % v Africe (druhou polovinu tvoří lidé hlásící se k islámu) a pouze 8 % v Asii. Podle Filipiho (2001) se procentuální podíly od roku 2001 příliš neliší. V Asii převládají jiná tradiční náboženství, jako je buddhismus, hinduismus, šintoismus či taoismus. Jedinými křesťanskými státy v Asii jsou Filipíny, Východní Timor a za zmínku stojí i Jižní Korea, kde počet lidí hlásících se ke křesťanské tradici přesáhl již hranici 50 % (Matlovič 2001, s. 93).

Jednalo se o shromáždění všech biskupů křesťanské církve, na kterém se projednávaly teologické spory. Výsledkem mělo být sjednocení učení víry. Tento koncil však nebyl zcela úspěšný, některé křesťanské směry se od hlavního výkladu zcela odtrhly (Drápal 2010, s. 16-17).

2.1 Bible

Bible bývá často označována jako *Písmo svaté*. Jedná se o soubor, pro křesťany závazných, knih inspirovaných Bohem. Základem překladů Bible (do národních jazyků) je latinská podoba Bible, zvaná *Vulgata*³. Obsah Bible tvoří dvě části, Starý a Nový zákon (Filipi 2001, s. 74).

Starý zákon, zvaný též *Tanach*, převzali křesťané z judaismu. Jedná se o svazek čtyřiceti šesti posvátných knih, který je oběma větvím náboženství - jak judaismu, tak křesťanství - společný. V originále byla tato část Bible napsána z větší části hebrejsky, z menší části aramejsky. Samotný Starý zákon má čtyři části. Začíná pěti knihami Mojžišovými, Tórou, pokračuje historickými spisy, mudroslovnými knihami a končí knihami prorockými. Nejdůležitější částí je část první, Tóra. Ta se dále člení do pěti oddílů – Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri a Deuteronomium – ve kterých jsou postupně popsány příběhy Adama a Evy, Noeho a jeho archy, praotce Abraháma, Izáka a Jáкова, proroka Mojžíše a v posledku i všech 613 zásadních zákazů a přikázání, kterými jsou židé vázáni. Křesťané díky Ježíšově milosti neberou Starý zákon doslovně, nebereme-li v potaz radikální protestantské směry (Matlovič 2001, s. 106).

Nový zákon je oproti Starému zákonu mladší, novější a na Starý zákon navazuje. Jedná se o soubor dvaceti sedmi svazků knih (sestavených do kánonu), jenž byl údajně původně napsán helénistickou řečtinou, zvanou *koiné*. Nový zákon je tvořen čtyřmi evangelií, jmenovitě evangeliem Matouše, Marka, Lukáše a Jana. V jednotlivých evangeliích je líčeno kázání, učení, ale také umučení a vzkříšení Ježíše Krista. Dále je do Nového zákona zahrnuto dvacet jedna dopisů, jež se dělí na třináct dopisů apoštola Pavla a osm dopisů apoštolů Petra, Pavla, Jakuba a Jana. Zvláštností těchto dopisů je, že nemají přesně daného adresáta, komu by byly určeny. Poslední kniha Nového zákona a celé Bible je Zjevení svatého Jana, zvaná *Apokalypsa*. Existují i *apokryfy*, spisy odvolávající se na autority apoštolů, které nebyly nikdy do Bible přijaty (Evangelium Tomášovo či List Laodicejský (Matlovič 2001, s. 106-107; Vojtíšek 2004, s. 24-28).

---

³ Kolem roku 382 byl sv. Jeroným (jeden z církevních Otců) pověřen papežem katolické církve, sv. Damasem I., aby pořídil latinský překlad Bible, nahrazující a sjednocující verze příběhů vzniklých ve starších dobách. Jeroným přeložil Starý zákon a v případě Nového zákona se inspiroval zrevidovanými texty Italů. Současné užití Vulgaty v římskokatolické církvi vychází z textové revize originálu dokončeného roku 1979 (iEncyklopedie 2007).

3 Křesťanství v českých zemích

Pravděpodobně již koncem 8. století začalo křesťanství pronikat na území střední Evropy osídlené převážně slovanskými kmeny, nicméně první podložená fakta pocházejí až z 9. století. Na přelomu těchto dvou století proniká křesťanství na Velkou Moravu. Velkomoravský kníže Mojmír I. přijal, v rámci křtu všech Moravanů, roku 831 křest a tím upevnil svou politickou pozici křesťanského panovníka (Čornej a kol. 2001, s. 18; Semotanová a kol. 2007, s. 78). Společně s křesťanskými chrámy v centru Velké Moravy stála i pohanská svatyně, což předvídá možnost dočasných sporů a kompromisů mezi starým a novým kultem, tedy pohanstvím a křesťanstvím. V roce 863 byli na Velkou Moravu přizváni věrozvěsti, bratři Konstantin a Metoděj. Jejich úkolem bylo pomoci Velkomoravské říši oprostit se od vlivu Říše východofranské a stát se nezávislou říší. Konstantin a Metoděj přinesli vlastní písmo – hlaholici, do níž byla přeložena část Nového zákona, ale také zavedli *civilní zákoník*, který mimo jiné stanovoval tresty pro ty, kteří nepřijali křesťanství (Čornej a kol. 2001 s. 10).

Ve druhé polovině 9. století již prostupuje křesťanská víra i na území Čech. Mezi nejvýznamnější osobnosti této doby patří také svatá Ludmila a její vnuk svatý Václav, kteří pokračovali v šíření křesťanství po celé zemi. Zakládali kostely, ničili či přestavovali pohanská svatá místa a bourali pohanské šibenice. Pozice křesťanství byla upevněna roku 1039 Břetislavem I., který vydal předpisy *Břetislavova dekreta*. Předpisy přísně zakazovaly některé pohanské zvyklosti, např. mnohoženství, pohřbívání mimo křesťanské hřbitovy či nesvěcení nedělí a svátků (Čornej a kol. 2001, s. 44 – 47).

Již od 10. století musely české země čelit soupeření vlivu římskokatolické i ortodoxní církve, ze kterého vítězně vyšli římsští katolíci. K upevnění křesťanství pomohl krok knížete Břetislava II., který nechal z Českého knížectví vyhnat pohanské čaroděje a opět zdůraznil zákaz některých pohanských zvyků (konkrétně např. pohřby v lesích). V 11. století se také začal vytvářet systém vlastnických kostelů, což znamenalo, že vlastník pozemku, na němž stavba stála, rozhodoval i o duchovních záležitostech kostela. V následujících staletích však tento systém zaniknul a vlastníkům pozemků zůstala pouze patronátní práva. Zděné kostely byly stavěny na hradech a dřevěné na nechráněných místech. K dalšímu prohloubení křesťanství přispěla hojná výstavba klášterů. K těm nejznámějším patří Břevnovský klášter, klášter sv. Jiří, Sázavský klášter či klášter Hradisko u Olomouce. Počátkem 12. století se začala zvyšovat úroveň vzdělanosti a úroveň duchovenstva. Lidé se postupně začali učit Desateru a jejich běžnou sou-

částí života se stal křest i svatební obřady uskutečňující se v kostelech (České církevní dějiny – 12. stol...2011, s. 3-6).

Další rozmach církve přineslo až období 13.-14. století. Tato doba představovala značný vzestup církevní moci i vzdělanostní úrovně církve. Přijímání svátosti pod obojí způsobou se tradovalo až do 13. století. Postupně byl zaveden celibát, nicméně ani poté ještě nebyl některými kněžími zcela dodržován. Zbožnost lidu vzrůstala a lidé se tak více podíleli na církevním životě. Důležitou roli sehrály farnosti, jelikož se staly Božím místem i místem, kde se řešily věci duchovní i světské. Kostely byly jedním z mála míst pro setkávání prostých lidí. Za vlády Karla IV. došlo k završení církevní organizace. Církev se oprostila od všech nežádoucích vlivů, stala se nezávislou organizací, jejímž cílem nebylo jen dbát o život duchovní, ale také postarat se například o sociální služby. Církev se stala pomyslnou nositelkou kultury, vzdělání i vědy (České církevní dějiny – 13. stol...2011, s. 2-7).

Celkové oslabení církevní moci přišlo s 15. stoletím, které s sebou přineslo řadu reforemací a válek. Zásadní vliv na tehdejší společnost měl český římskokatolický kněz, učitel a pozdější rektor pražské univerzity, Jan Hus. Jan Hus upozorňoval svými kázáními na nesrovnalosti a nešvary v církvi. Kázání byla uskutečňována především v pražském kostele Panny Marie před Týnem, kde působil jako farář, později v kostele sv. Michala a v Betlémské kapli. V té době došlo k vyhocení situace v Praze zapříčiněné hlásáním odpustků, což začalo být zneužíváno ve prospěch hlasatelů. Odpustky byly vyhlášeny papežem Janem XXIII. při příležitosti jedné z křížových výprav. Husovým záměrem bylo očistit církve od hříchů páchaných skrze hlásané odpustky (lidé si hříchy vykupovali), ale také od násilí, které církve používala jako nástroj vlastní moci. Hus byl kvůli vlastním názorům vyloučen z církve a předvolán na církevní koncil do Kostnice. Hus trval na svém i před radou koncilu, a tak byl radou následně odsouzen za přečiny proti víře, prohlášen za kacíře a předán světské spravedlnosti, což znamenalo jeho upálení 6. července roku 1415 (České církevní dějiny – Mistr Jan Hus 2011, s. 2-9). Jan Hus svými reformními snahami předběhl dobu, sám byl inspirován Johnem Wycliffem a dále inspiroval většinu dodnes známých a významných církevních reformátorů. Upálení mistra Jana Husa a posléze i mistra Jeronýma Pražského, pokračovatele Husovy a Wicliffovy nauky, znamenalo velký rozruch, radikalizaci stoupenců Husova učení a následné vyvrcholení - vypuknutí husitských válek (Čornej a kol. 2001, s. 117-125). Tyto války znamenaly pohromu pro české země a velmi citelně se dotkly také církve.

Došlo k rozbití církevní organizace, vypálení a vyloupení mnoha klášterů i kostelů, v ohni se ocitlo obrovské množství ručně psaných knih i ostatních uměleckých děl. Církev byla velmi oslabena a přišla tak o stavby, historické podklady, ale i o značnou část vlastněné půdy. Vlivem husitských válek začalo také upadat vzdělání a kultura. Církev byla rozčleněna do dvou skupin, na katolíky (přijímající pod jednou přísahou) a utrakvisty (kališníky, přijímající pod obojí přísahou). České země nesly v tomto období označení „Království dvojího lidu“. Mezi oběma skupinami docházelo k rozbrojům a postupně i k vyjednávání (Čornej a kol. 2001, s. 128-131, 190). Vyvrcholení nastalo za vlády krále Jiřího z Poděbrad, který musel vycházet s oběma stranami. Po jeho smrti se poměry v zemi začaly stabilizovat, nicméně země zůstala nábožensky rozdělena. Koncem 15. století začala do popředí pronikat také Jednota bratrská, původně sekta, lákající do svých řad věřící z řad utrakvistů, zastánců přijímání pod obojí způsobou. Jednota bratrská si tak získala důležité postavení v následujících stoletích. (České církevní dějiny – 15. stol. od husitství ... 2011, s. 8-9).

Díky husitskému dědictví, vystoupení Martina Luthera, Jana Kalvína, a ostatní reformaci v Evropě, se české země záhy ocitly pod vlivem protestantských hnutí. Země byla nábožensky roztříštěna, docházelo k hojným rozbrojům a konfliktům. Přestože byla hlášána náboženská svoboda, v praxi tomu tak nebylo. Lidé museli upřednostnit víru svého pána, fary a kostely byly obsazovány kněžími náboženských organizací, které vyznával majitel daného panství (Daněk, Štěpánek 1992, s. 129). Mottem doby vycházejícím z Augsburského náboženského míru bylo: „*Koho je vláda, toho je náboženství.*“ V důsledku veškerého nátlaku českých stavů byl na základě České konfese vydán Rudolfem II. roku 1609 Rudolfův majestát - nejsvobodomyšlnější náboženský zákon v Evropě. Zaručoval svobodu náboženství bez ohledu na víru pána a také rovnocenné postavení více křesťanské víry v českých zemích. Majestát byl z mnoha pohledů nedostatečný a mnozí si dokázali jednotlivá práva vykládat po svém. Vznikalo mnoho sporů, které následně vyústily ve stavovské povstání proti tehdejšímu králi Ferdinandovi II., v bitvu na Bílé hoře (1620) a ve třicetiletou válku (Čornej a kol. 2001, s. 192-211).

Teprve zrušení Majestátu (1620 Ferdinandem II. Štýrským), příchod Habsburků do českých zemí, a jejich následné vítězství v bitvě na Bílé hoře, přineslo konec výraznějších protestantských vlivů a následné pokatolictění většiny míst českých zemí. Došlo k rekatolizaci šlechty i odchodu protestantských emigrantů do zahraničí. Od konce třicetileté války začal císař Ferdinand III. Habsburský proti nekatolíkům uplatňovat tvrdé

metody, a tím docílil dominantního postavení ŘKC. Roku 1655 byla zřízena diecéze litoměřická a devět let poté diecéze královéhradecká (České církevní dějiny – rekatolizace... 2011, s. 1-9). Obě diecéze fungují dodnes a významně zasahují do regionů, jimiž se v práci zabývám. Na zbylých místech se v malém počtu nacházely i nekatolické náboženské skupiny, jejichž náboženství se dá přiřadit k protestantské víře. Jejich existence vedla císaře Josefa II. roku 1781 k zavedení tolerančního patentu, v rámci kterého byla povolena i protestantská víra na území Čech a Moravy. Byly stavěny nové kostely, přičemž na území českých zemí bylo vybudováno přes 500 nových farností. Systém farností byl vybudován tak, aby mohl sledovat dění nejen v církvi, ale také na celém území. Z farářů se prakticky stávali úředníci, kterým stát zajistil plat v podobě existenčního minima. Systém desátků byl v důsledku toho nahrazen platem. Vlivem Napoleonových válek, úpadku habsburské monarchie a Svaté říše římské došlo ke krizi identity a obyvatelé začali dávat přednost spíše národnímu cítění před cítěním náboženským (Nešpor 2004, s. 282-283). Vzestup národního cítění se v Českých zemích projevil jako národní obrození. Obrozenci mnohdy vnímali římský katolicismus negativně jako oporu germanizačního útlačku.

Počátkem 20. století se Češi považují za nezávislý a významný národ, který se přiklání buď k víře protestantské, nebo k žádné. S rokem 1918, se vznikem Československa, nastalo rozdělení státu na dvě strany. Na jedné straně stála oddělená státní moc od té církevní (z pohledu ŘKC) a na druhé byla ustanovena státní Církev československá, od roku 1971 Církev československá husitská (Semotanová a kol. 2007, s. 314). Náboženský život byl počátkem dvacátých let dosti ustálen. Náboženství bylo běžnou náplní školní výuky, uzavíraly se církevní i občanské sňatky a jiné (Čornej a kol. 2001, s. 367). Moderní doba byla ale tak vlivná, že České země nedokázaly ustavit silné náboženské tradice, což vedlo ke střetům a střídání náboženských směrů. Oproti jiným zemím, jako je tomu například Thajsko, Arménie a Gruzie, kde podíl věřících přesahuje 90 % z celkového počtu obyvatel, tak stály české země daleko za pomyslnou hranicí religiozity (Matulík 2011).

Politické diktatury, v podobě komunismu a nacismu, ovládly Česko ve druhé polovině 20. století. Nacistické razie vedly protináboženskou politiku zaměřenou především proti židovským občanům, kteří byli většinově vyhnáni či úplně vyhlazeni. Místy docházelo ke spojenectví duchovenstva s nacisty, avšak většinou duchovní nacistickým praktikám oponovali. Nacisté měli v plánu křesťanství postupně utlumit a nahradit je

starogermánskými kultury. Z hlediska vlivu ve státní správě docházelo k výraznému omezení funkcí církevních institucí. Veškerou náboženskou tradici, veškeré její myšlenky i chování, přebraly diktatury a implantovaly je do svých ideologií. Sekularizace se prohloubila s odsunem Němců z českého pohraničí. Po komunistickém převratu v roce 1948 byl náboženský život utlumen, církve byly pod kontrolou tajné policie, byly rozpuštěny mnišské řády, nepohodlní kněží byli vězněni či mučeni (České církevní dějiny – do současnosti... 2011, s. 5-9). Z tohoto období neexistuje mnoho spolehlivých záznamů o počtech věřících v církvích, jelikož se lidé většinou báli vůbec nějakou víru projevit. Ve sčítáních lidu od roku 1961 do roku 1980 ani nebyla data o náboženské víře obyvatel zanesena. Komunistický režim netrval věčnost a s jeho rozpadem ovládla české země blahodárná náboženská svoboda. Díky lidské rozjařenosti, z vidiny svobody náboženství, se v první polovině 90. let 20. století přihnala ze strany obyvatelstva vlna zájmu o náboženské tradice. Zájem byl především o křesťanství a jeho po desetiletí potlačované hodnoty (Daněk, Štěpánek 1992, s. 130). Euforie ze vzepjetí víry vystřídal opětovný brzký úpadek. Trauma z druhé světové války a čtyřicet let komunistického *vědeckého ateismu* poznamenaly už tak zdevastovanou českou církev natolik, že se dnes Česká republika označuje za nejateističtější stát Evropy, či dokonce celého světa. Z dominantní pozice náboženství z počátku 20. století došlo do současnosti k poklesu podílu věřících na méně než třetinu (Růžičková – Šídlo 2015, s. 60; Daněk, Štěpánek 1992, s. 136-138).

Česko se počátkem 21. století ocitlo ve stavu, kdy z původní většiny křesťanů se stala menšina. Proces sekularizace, tedy odklonu obyvatelstva od víry, proběhl tak důsledně, že již roku 2001 se k víře hlásilo pouze 40 % obyvatelstva a zbylá většina se bez ostychu označila za ateisty (Havlíček 2008, s. 19).

4 Římskokatolická církev

At' už se jedná o mladistvého vyznavače víry či o starší dámu, průběh jejich života je ovlivňován řadou pravidel. Mezi ně patří již zmiňované Desatero Božích přikázání, Bible, ale také obřady a smrtelné hříchy.

Desaterem se rozumí nejdůležitější a zásadní přikázání v životě vyznavačů římskokatolické víry. Dbá nejen na pěstování lásky věřících k Bohu, ale také na lásku k ostatním lidem a k sobě samým (Ramm 2008, s. 38).

1. V jednoho Boha věřit budeš.
2. Nevezmeš jména Božího nadarmo.
3. Pomni, aby den sváteční světil.
4. Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře se ti vedlo na zemi.
5. Nezabiješ.
6. Nesesmilníš.
7. Nepokradeš.
8. Nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému.
9. Nepožádáš manželky bližního svého.
10. Nepožádáš statku bližního svého.

Smrtelným hříchům, stvořeným kolem roku 600 n. l. papežem Řehořem, se také příslušník ŘKC musí, nebo lépe by se měl, vyvarovat. Smrtelných hříchů je sedm a jsou v rozporu s Božími zákony (Ramm 2008, s. 50-51).

1. Pýcha
2. Lakomství
3. Závist
4. Smilstvo
5. Hněv
6. Obžerství
7. Lenost

4.1 Kanonické právo

Kanonickým právem se rozumí nejstarší církevní právní sbírka (kolem r. 100). Později bylo sepsáno mnoho dalších dílčích sbírek, které byly ale většinou omezeny na určité území. Prvním pokusem o sbírku celocírkevně platnou v západní církvi bylo *Decretum Gratiani* ze 12. století. Decretum Gratiani se tak stalo v následujících stoletích základem pro vytváření vlastního samostatného církevního práva (Martinek 2014, s. 13).

Kanonické právo se v průběhu let v evropské kultuře vyvíjelo s úzké souvislosti s civilním právem. Dnes se vyskytuje tradiční titul JUDr. – doktor obojího práva. Je to kombinace práva s teologií, vycházející z teologických principů. Zákonodárcem je Bůh, nicméně v rámci hierarchické struktury je to pak papež⁴ pro celou církev a biskupové⁵ pro své diecéze. Primární prameny práva pocházejí od Boha, sekundární od samotných lidí. Tím dochází k rozlišení toho, co je dáno Bohem, to, co nelze měnit *ius divinum*, a to, co je historicky proměnné *ius humanum*. Formálně je kanonické právo závazné pro všechny pokřtěné katolíky, tedy pro více než miliardu lidí, nicméně v rámci globalizace je pro některé jiné kultury obtížné přijímat tento kodex, který nemá u jiných kultur samotný kulturní základ. V Kodexu kanonického práva je zahrnuto sedm knih (Martinek 2014, s. 13 – 15; Filipi 2001, s. 75-76).

- Kniha I. – Všeobecné normy
- Kniha II. – Boží lid; pojednání o křesťanech, hierarchii církve a společnosti zasvěceného a apoštolského života
- Kniha III. – Učitelství církve
- Kniha IV. – Posvěcující služba církve; pojednání o svátosti, bohoslužbách, posvátných místech a budovách
- Kniha V. – Majetek církve
- Kniha VI. – Církevní tresty

---

⁴ Nebo obecný koncil schválený papežem

⁵ Podmínka pro přijetí do úřadu biskupa je dosažení kanonického věku 35 let a pětiletý interval od doby teologického vzdělání. Po dosažení věku 75 let má biskup nárok na uvolnění z funkce (Filipi 2001, s. 65).

- Kniha VII. – Soudní a mimosoudní řízení

Základními povinnostmi všech členů církve je udržovat stále společenství s církví. Toto společenství je založena na trojím svazku, jmenovitě na víře, společenstvím svátosti a na uznání církevního vedení. Církevní soudy jsou podle závažnosti opět děleny do několika instancí neboli stupňů.

- Diecézní soudy – soudy 1. instance
- Metropolitní *interdiecézní* soudy – soudy 2. instance
- Římská rota – všeobecný odvolávací soud; lze ji využít jako alternativu k soudu metropolitnímu jako soud 2. instance

V čele každého soudu je vždy biskup, popřípadě papež. V praxi je zastupován jmenovaným odborníkem, většinou soudním vikářem. S církevními soudy souvisí i trestní právo. To je omezeno pouze na vnitrocírkevní věci vztahující se k víře a církevním autoritám. Trestem může být zabránění konání některých náboženských úkonů (např. exkomunikace, interdikt či suspenze), ale také kázeňské tresty, které se udělují pouze kněžím a řeholníkům, např. odnětí úřadu, přeložení, propuštění z duchovního stavu a jiné (Martinek 2014, s. 16; Filipi 2001, s. 65-67).

4.2 Vatikánský organizační systém

Papež je hlavou celé katolické církve se sídlem ve Vatikánu. Papež, mnohdy označován i jako biskup římský, nástupce apoštola Petra či Krista na zemi nebo pastýř celé církve, má nejvyšší moc v církvi. Stejnou moc má biskupský sbor, ale vždy pouze ve spojení s papežem. Moc je vykonávána na koncilu – obecném sněmu, který svolává papež. Sněm je seskupením biskupů, vybraných z různých zemí, kteří se scházejí za účelem výpomoci papeži při činnosti církve ve světě. Papež dále také jmenuje své vyslance do místních církví a států, kteří tam jednájí jménem papeže. Prostřednictvím římských kurií, vyřizuje papež obvyklé záležitosti celé církve. Zvláštním dalším sborem je sbor kardinálů. Ti také, jako biskupové, pomáhají papeži ve věcech týkajících se závažných otázek či zastávání různých úřadů. Kardinál je papežem zvolený muž s alespoň kněžským svěcením. Muž, který ještě není biskupem, musí přijmout biskupské svěcení. Organizační systém uzavírá státní sekretariát, devět kongregací a jedenáct rad. Devět kongregací, s kardinály v čele, rozhodují o vnitrocírkevních věcech. Mají spíše nábo-

ženský význam. Jedenáct rad je významem podobný jako u kongregací, nicméně má právně slabší dopad (Martinek 2014, s. 9-11).

4.2.1 Seznam papežů ve 20. a 21. století

Sv. Pius X. (1903 – 1914)

Benedikt XV. (1914 – 1922)

Pius XI. (1922 – 1939)

Pius XII. (1939 – 1958)

bl. Jan XIII. (1958 – 1963) „Guiseppe Roncalli“

Pavel VI. (1963 – 1978) „Giovani Montini“

Jan Pavel I. (1978) „Albino Luciani“

bl. Jan Pavel II. (1978 – 2005) „Karol Wojtyła“

Benedikt XVI. 2005 – 2013 „Josef Ratzinger“

František 2013 – současnost „Jorde Maria Bergoglio“ (Martinek 2014, s. 12)

4.3 Římskokatolická církev v Česku

„Věřím v jednoho Boha,

Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země,

všeho viditelného i neviditelného.

Věřím v jednoho Pána Ježíše Krista,

Jednorozeného Syna Božího,

který se zrodil z Otce přede všemi věky,

Bůh z Boha, Světlo ze Světla, pravý Bůh z pravého Boha,

zrozený, nestvořený, jedné podstaty s Otcem;

skrze něho všechno je stvořeno.

.....

Věřím v jednu svatou, všeobecnou, apoštolskou církev.

Vyznávám jeden křest na odpuštění hříchů.

Očekávám vzkříšení mrtvých a život budoucího věku.

Amen.“

Stručně uvedené základní články víry z nicejsko-cařihradského vyznání víry (papež Jan Pavel II. in ČBK 2012, s. 2-3).

Ačkoli je český národ považován za ateistický, mezi menšinou věřících je ŘKC největší organizovanou náboženskou skupinou v České republice. Jedná se o na státu nezávislou organizaci s mezinárodním charakterem, vlastním uspořádáním vztahů i vlastní strukturou financování – fiskálním systémem i církevním právem (ČBK 2012, s. 16-17). Pravidelné nedělní bohoslužby navštěvuje okolo 500 tisíc obyvatel, přičemž největší procento tvoří obyvatelé jižní a střední Moravy. Nejmenší účast je sledována u obyvatel severních Čech. Podle SLDB 2011 se k římskokatolické víře hlásí 1 082 463 obyvatel, což činí 10,37 % obyvatelstva. To je další doklad vnímání věřících jakožto menšina (ČSÚ 2013).

Orgánem církve je Apoštolským stolcem zřízená ČBK, sídlící v Praze. ČBK je „nástrojem“ ŘKC v jednání ve věcech vztahujících se k celé církvi. Tak jako každý statutární orgán České republiky, má i ČBK vlastní statutární orgány, kterými jsou od roku 2010 předseda ČBK Dominik Duka, místopředseda ČBK Jan Graubner a od roku 2011 generální sekretář ČBK Tomáš Holub. Statutární orgány jsou voleny na funkční období 5 let. Další osoby oprávněné činit právní úkony jménem církve jsou biskupská konference, biskupská provincie, arcibiskupství a biskupství, kapituly katedrální a kolegiátní, duchovní správy (farnosti a kvazifarnosti), osobní prelatury, semináře a další (ČBK 2012, s. 4-5).

4.3.1 Struktura Římskokatolické církve

ŘKC je tvořena arcidiecézemi a diecézemi neboli arcibiskupstvím a biskupstvím. Statutárními orgány arcidiecézí a diecézí jsou arcibiskupové, biskupové, generální a biskupští vikáři, voleni na neomezené funkční období.⁶ Území je rozděleno na dvě církevní provincie, Českou a Moravskou. V oblasti České provincie se nachází diecéze rozčleněny do vikariátů. V Moravské provincie jsou naopak diecéze dále rozčleněny do děkanátů a ty dále do několika farností. Farnost je základní jednotkou, přičemž některé farnosti nejsou obsazeny a bývají spravovány farářem, který spravuje více

---

⁶ S výjimkou biskupského vikáře; není-li biskupem, je volen na dobu určitou.

farností najednou. V České republice je zřízeno celkem 2419 farností. Českou provincii tvoří dvě arcidiecéze a osm diecézí, jmenovitě: arcidiecéze pražská, diecéze plzeňská, litoměřická, královéhradecká, českobudějovická. Arcidiecéze olomoucká, diecéze brněnská a ostravsko-opavská náleží církevní provincii Moravské (ČBK 2012, s. 6-11).

4.3.2 Financování církve

Financováním církve jsou myšleny zdroje, které zabezpečí chod církve a způsoby získávání těchto potřebných zdrojů. Z hlediska financování jsou jednotlivé diecéze zcela samostatné; hospodaří nezávisle na druhých. Farnosti, v duchu subsidiarity⁷, musí část svého majetku odvádět diecézi (např. určitou část ze sbírek, prodeje apod.), nicméně jejich celkové ekonomické hospodaření je zcela v jejich působnosti. Pravidelně jsou ustavovány ekonomické rady, aby se předešlo zpronevřčení majetku, a mnoho dalších kontrolních systémů, jako je např. schválení prodeje majetku nad danou částku či uzavření dlouhodobějších smluv diecézním biskupem. Pojištěním budov či jejich opravami a vybavením se zaobírá opět diecéze. Z ekonomického hlediska a z hlediska hospodaření je ŘKC velice úspěšným ekonomickým činitelem, jelikož od roku 1989 ze všech farností v České republice zkrachovala pouze jedna, a to farnost v Trmicích u Ústí nad Labem. V současnosti opět funguje (Švejdvová 2012, s. 26).

Majetek a celkově způsoby financování církve se v průběhu dějinného vývoje měnily zejména podle vztahu státu k církvi a podle postavení církve ve společnosti. Nicméně za původní zdroj financování církve jsou dodnes považovány sbírky a dary věřících. To vše konstituovalo jejich majetek a posléze se církve začaly snažit i financovat z výnosu vlastního majetku (Švejdvová 2012, s. 26-27).

Data z roku 1997 praví, že ŘKC byla ze 44 % financována z veřejného rozpočtu, ze 45 % z vlastního příjmu a zbylých 11 % bylo označováno jako *ostatní* – dobročinné a charitativní akce. Zákon č.3/2002 Sb., o svobodě náboženské víry, postavení církví, náboženských společností a o změně některých zákonů, je platný zákon, který upravuje postavení církví ve společnosti, jejich činnosti, vedení seznamů registrovaných církví a dalších (Švejdvová 2012, s. 28-29).

---

⁷ Respektování pravomocí organizačně nižších úrovní; rozhodování co nejbližše občanovi.

5 Menšina věřících v České republice a analýza dat

Česká společnost je v postmoderní době značně atomizovaná a rozčleněna do mnoha separovaných skupin, ať už se jedná o skupiny náboženské, národnostní či skupiny s jinou kulturní tradicí. V důsledku toho dochází k utváření obrazu jakési pomyslné religiozní, kulturní a společenské mozaiky, kterou tvoří segregované entity, jež zároveň představují většinu menšin. Největší a nejrozsáhlejší menšinou v České republice je křesťanská komunita.

Z hlediska religiozity je evidentní, že území je rozděleno pomyslnou linií na religiozní východ a jih a bezbožný sever a západ. Jih a východ země tvoří tradiční skupiny věřících s převahou ŘKC. Nejvíce věřících žije v moravských krajích. Zlínský kraj je jediným krajem České republiky, kde počet věřících tvoří více než polovinu obyvatelstva, přibližně 55 %. V Jihomoravském kraji a na Vysočině se tento počet pohybuje okolo 45 %. V těchto krajích byl v důsledku těchto okolností zaznamenán nižší počet osob bez vyznání. Nejméně jich bylo ve Zlínském kraji. Sever i západ zůstávají silně ateistickými. Více než 70 % obyvatel bez vyznání žije v kraji Karlovarském, Ústeckém a Libereckém. Tento fakt souvisí s již zmíněnými reformacemi, výraznou industrializací, urbanizací a silnou migrací. Emigrace je spojena zejména s odsunem německého obyvatelstva z pohraničí Čech z oblastí severní a západní části země a dosídlením vykořeněného obyvatelstva zejména ze Slovenska a zaostalejších oblastí Česka. V Ústeckém kraji bylo zastoupení věřících nejnižší, méně než šestina všech obyvatel. V případě Karlovarského a Libereckého kraje se tento podíl pohyboval okolo jedné pětiny (ČSÚ 2013).

Výsledky ze SLDB vykazují fakt, že mezi věřícími jsou častěji zastoupeni občané s nižším stupněm vzdělání. Se vzrůstajícím stupněm vzdělání klesá počet osob zastávajících náboženskou víru. To souvisí a úzce se pojí s dalším faktem, čím jest vyšší podíl věřících u starších generací, kteří mají všeobecně nižší úroveň vzdělanosti, jelikož dříve nebyly takové studijní možnosti, které mají lidé dnes. Nejvyšší podíl věřících je tak zaznamenán také na venkovských usedlostech a nižší ve větších městech – úroveň vzdělání pak bývá také na venkově nižší než ve městě a naopak (ČSÚ 2013).

K religiozně orientované většině, reprezentované především ŘKC, se hlásí přibližně 85 % věřících z celé České republiky. Dalšími vlivnými církvemi jsou např. Českobratrská církev evangelická, Církev československá husitská nebo církev

pravoslavná, utvářená převážně imigranty z Ruska, Ukrajiny a Běloruska, kteří většinou migrují za prací a za lepšími a stabilnějšími podmínkami k životu. Dále dochází k transformaci věřících směrem k větší diferenciaci. To znamená, že větší církve ztrácejí na svých hodnotách, jelikož se věřící uchylují spíše k menším společenstvím. Vznikají dvě pomyslné linie. Na jedné straně stojí značná část věřících, kteří svou víru již vůbec neprojevují a lze je označit za věřící formální. To je odrazem úpadku náboženské tradice, poklesu významu víry (sekularizace) v české společnosti. Na druhé straně dochází k uzavírání společenství do sebe, či dokonce k segregaci, a následnému napětí a konfliktu mezi nevěřící většinou a věřící menšinou. Otázkou zůstává, jaký postoj postupem času nevěřící zaujmou vůči věřícím menšinám a do jaké míry budou nevěřící schopni zohledňovat a respektovat křesťanské hodnoty i názory (ČSÚ 2013).

Sledování dlouhodobějšího vývoje náboženské víry je v současnosti možné pouze díky datům ze SLDB, jelikož neexistují konkrétní registry obyvatel, které by právě tyto informace poskytovaly. V SLDB 1921, 1930 a 1950 byla pro náboženskou víru rozhodující příslušnost k církvi. Pokud tázaná osoba nebyla ve svazku žádné církve, řadila se do skupiny k osobám nevěřícím. V období komunistického režimu nebyla naopak tato data vůbec zjišťována, proto se z tohoto období nedochovala téměř žádná hmatatelná a konkrétní data. Konkrétně se jednalo o data ze SLDB 1961, 1970 a 1980. Zařazení zjišťování údajů o náboženské víře se opět zařadilo až po roce 1989. Problém nastal se samotným definováním toho, co *hlásit se k náboženské víře* znamená. V roce 1991 byla právě tato otázka nově definována a rozuměla se jí účast na náboženském životě některé církve nebo vztah k ní. Každý se mohl svobodně vyjádřit o svém náboženské víře. U dětí do 15 let uváděli rodiče, jakého náboženství jejich děti jsou (Lidé a společnost 2014, s. 4).

Podle SLDB 1991 se k jakékoli náboženské víře přihlásilo 4,5 milionu obyvatel (44 % obyvatel) a 4,1 milionu obyvatel (40 % obyvatel) žádnou víru neuvedlo. Na otázku víry odmítlo odpovědět zbylých 16 %, přibližně 1,7 milionu obyvatel. V tomto roce bylo také na území České republiky zaregistrováno devatenáct církví a náboženských společností. Převažující podíl na náboženském životě měla víra katolická, hlásilo se k ní 4 028 000 příslušníků, 39 % z celkového počtu obyvatel. Druhou nejvíce zastoupenou církví byla církev evangelická, ke které příslušelo 265 000 lidí, tedy 2,6 % z celkového počtu obyvatel. Ke zbylým vyskytujícím se tradičním církvím, konkrétně k československé husitské se hlásalo 178 000 příslušníků (tedy 1,7 %) a k pravoslavné pouhých

0,2 %, konkrétně 19 000 lidí. Další zastoupené církve byly označovány jako ostatní – alternativní a novodobá náboženství, přičemž toto zastoupení v nich činilo až 32 000 obyvatel, okolo 0,3 %. Podle pohlaví se k náboženské víře přihlásilo více žen než mužů, konkrétně 41,6 % žen a 36,5 % mužů. Naopak u osob bez vyznání byl větší podíl mužů než žen, jednalo se o 42,3 % mužů a 37,7 % žen (ČSÚ 2010; Růžičková – Šídlo 2015, s. 60).

Analýza dat z roku 2001 dokládá značný pokles lidí hlásících se k jakékoli náboženské víře. K náboženské víře se přihlásilo přibližně 3,29 milionu lidí, což bylo okolo 33 % z celkového počtu obyvatel. Naopak osob bez vyznání bylo více než 6 milionů, což bylo procentuálně více než tři pětiny z celkového počtu obyvatelstva. Na otázku víry neodpovědělo přibližně 900 000 lidí. Nejvíce věřících lidí se hlásilo opět k ŘKC, konkrétně se jednalo o 2 741 000 lidí, druhou nejvíce zastoupenou byla opět církev česko-bratrská evangelická se 117 000 věřících, a třetí místo si udržela církev československá husitská, sčítající 99 000 osob. Obě tyto církve zaznamenaly značný pokles oproti předešlému sčítání, a naopak alternativní a novodobá náboženství zaznamenala vzrůst příslušníků o 275 %. K ostatním církvím se tak hlásilo přibližně 330 000 lidí. Mezi těmito církvemi se objevily církve evangelická a slezská augburské víry⁸, pravoslavná či náboženská společnost Svědkové Jehovovi⁹. Objevili se také příslušníci, kteří se hlásí k jiným světovým náboženstvím, k buddhismu a islámu. K buddhismu se hlásilo téměř 7 000 lidí a k islámu okolo 3 700 osob. Podle pohlaví pak opět byl rozdíl mezi počtem žen a mužů, konkrétně 1 424 000 mužů a 1 864 000 žen. Jedním z faktorů tohoto demografického rozdílu mohla být naděje na dožití, která je u žen vyšší. V důsledku vyššího podílu věřících v pokročilejším věku, tak i zastoupení věřících žen je následně vyšší (ČSÚ 2003; Růžičková – Šídlo 2015, s. 61).

Překvapující nebyly ani výsledky ze SLDB 2011, pouze potvrdily další pokles počtu věřících. I v roce 2011 se příslušnost k určitému náboženství zjišťovala jako vnitřní identifikace osoby s církví, s konkrétní náboženskou skupinou. Novinkou při sčítání lidu bylo zavedení kategorie *věřící, ale nehlásící se k žádné církvi ani nábo-*

---

⁸ Především mezi obyvateli ve východní části Moravskoslezského kraje na *Těšínsku*.

⁹ Tato náboženská skupina zaznamenala jeden z největších přírůstků. Oproti roku 1991, kdy počet příslušníků členil 14 000 osob, v roce 2001 to bylo již 23 000. Nárůst se tak zvýšil přibližně o 60 % (Nešpor 2004, s. 281).

ženské skupině¹⁰ V roce 2011 se k náboženské víře hlásilo 2,1 milionu osob, činěno jednu pětinu obyvatelstva. Konkrétní příslušnost k náboženské skupině uvedlo 1 464 642 osob, mezi niž byli zahrnuti i ti, kteří uvedli slovní obecný zápis (katolík, evangelík, křesťan či jiné¹¹).

Tabulka 1 Dělení obyvatelstva Česka podle náboženské víry 2011

OBVYATELSTVO	10 436 560	100,00 %
Neuvedeno	4 662 455	44,67 %
Bez náboženské víry	3 604 095	34,53 %
S náboženskou vírou	2 170 010	20,80 %

Zdroj: Růžičková – Šídlo 2015

Tabulka 2 Příslušnost ke konkrétní náboženské skupině

VĚŘÍCÍ S PŘINÁLEŽENÍM	1 464 642	100,00 %
Křesťanství	1 381 062	94,29 %
Islám	3 358	0,23 %
Hinduismus	2 408	0,16 %
Buddhismus	6 101	0,42 %
Judaismus	1 474	0,10 %
Ostatní	70 239	4,80 %

Zdroj: ČSÚ 2014

Do nově zavedené kategorie se zařadilo hned 0,7 milionu osob, tedy okolo 6,8 % obyvatel. Zde byl pouze potvrzen fenomén nových alternativních náboženských směrů a odklon od tradicionalismu. K roku 2011 se na území České republiky vyskytovalo již třicet dva registrovaných církví a náboženských společností. Obrovský nárůst, přibližně dvojnásobný, byl sledován v kategorii, kdy lidé otázku týkající se po náboženské víře nezodpověděli. Oproti roku 2001, kdy v této kategorii dominovalo pouze 8,8 % osob, se v roce 2011 do této kategorie zařadilo 44,7 % obyvatel, konkrétně 4,7 milionu osob. Z celkového počtu obyvatel uvedlo 34,5 % osob (okolo 3 604 000), že jsou nevěřící (Lidé a společnost 2014, s. 36-40, Růžičková – Šídlo 2015, s. 63-64).

¹⁰ Tyto lidi byli při sčítání v predešlých letech zařazeni o kategorie „neuvedeno“.

¹¹ Obecných zápisů využilo téměř 92 00 osob, přičemž kategorii „jiné“ uvedlo okolo 53 000 z nich.

Obrázek 1 Otázka náboženské víry ve formuláři sčítacího listu osoby SLDB 2011

12. Náboženská víra *Uvedení údaje není povinné. Při uvádění církve nebo náboženské společnosti registrované v ČR uveďte název dle vysvětlivek.*
 věřící - hlásící se k církvi, náboženské společnosti uveďte ke které ↓
 věřící - nehlásící se k žádné církvi ani náboženské společnosti bez náboženské víry

Zdroj: ČSÚ 2015

Oproti tomu pouhých 10,5 % osob uvedlo příslušnost ke katolické církvi, nicméně i tak toho číslo činí tři čtvrtiny z celkového počtu věřících hlásajících se k církvi nebo ke konkrétní náboženské skupině. Oslabení v rámci podílu příslušníků zaznamenává církev československá evangelická, pouhých 51 858 osob a církev československá husitská, která zaznamenává ještě méně, a to 39 229 obyvatel. Pro československou evangelickou je patrné historické územní podmínění. Jedná se o území Valašska (okolo Vsetína) a oblasti Polabí (okolo Nymburka), kde vznikaly toleranční sbory spjaté s josefínským tolerančním patentem. Pro církev československou husitskou je naopak patrný vyšší podíl věřících z řad starších občanů Libereckého a Královéhradeckého kraje i Prahy. Církev pravoslavná, sídlící hlavně v Praze, Brně a Plzni, sčítala 26 000 věřících (mezi nimiž lidé hlásící se k Ruské pravoslavné církvi i podvojní patriarchy moskevského (Lidé a společnost 2004, s. 24-32).

Tabulka 3 Nejpočetnější církve a skupiny věřících 2011

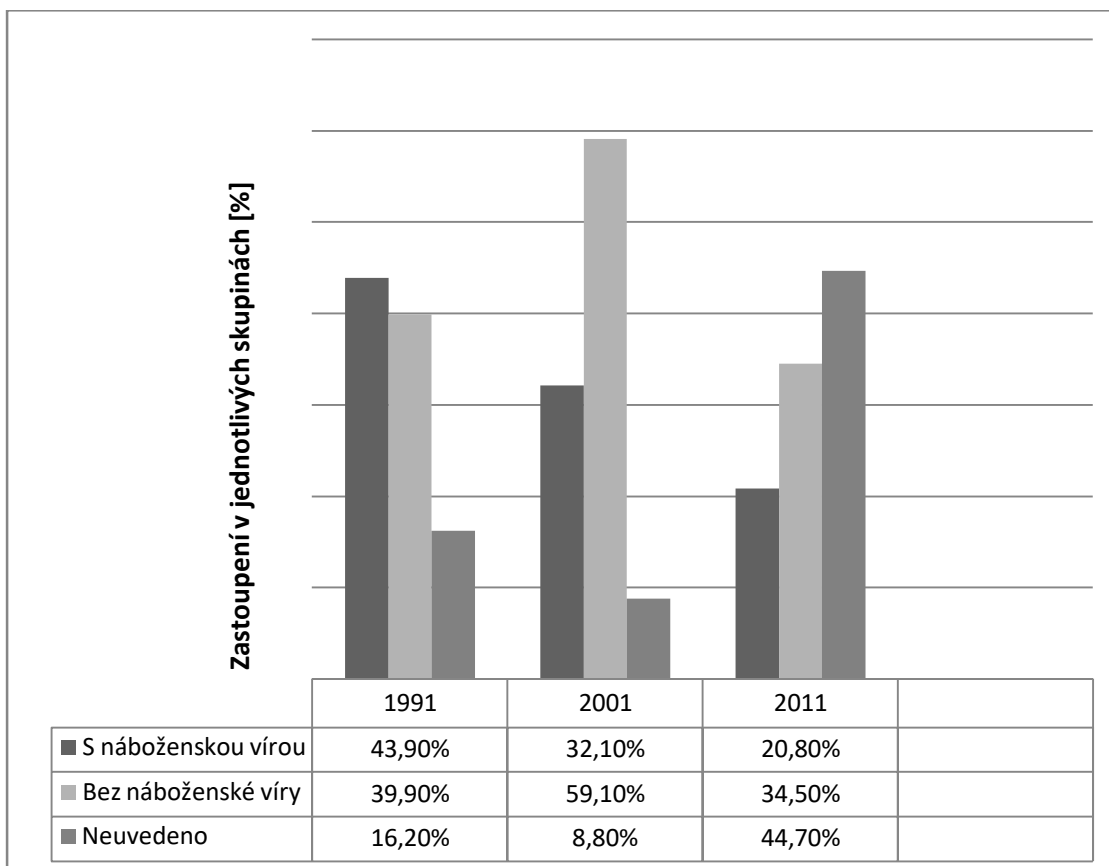
VĚŘÍCÍ S PŘINÁLEŽENÍM	1 464 642	100,00 %
Církev římskokatolická	1 082 463	73,91 %
Katolická víra	70 777	4,83 %
Československá církev evangelická	51 858	3,54 %
Církev československá husitská	39 229	2,68 %
Pravoslavná církev v českých zemích	20 533	1,40 %
Svědci Jehovovi	12 959	0,94 %

Zdroj: ČSÚ 2013

Tak jako skupina Svědků Jehovových měla prudký nárůst v roce 2001, v roce 2011 se dočkala prudkého pádu. Zažila téměř desetitisícový úbytek oproti roku 2001. K roku 2011 měla 12 959 příznivců, především na území Prahy a na Ostravsku (ČSÚ 2013). Podíl věřících žen k mužům zůstal téměř na stejném procentuálním podílu. Z hlediska úrovně vzdělání poklesl podíl věřících se základním vzděláním a vzrostla skupina věřících s úplným středním a vysokoškolským vzděláním. Nabízí se souvislost s celkovým růstem vzdělanosti toho období v České republice. Územní rozdíly v podílech vyznavačů nebyly od roku 1991 vůbec zaznamenány. Stále nejnižší podíly

věřících byly v kraji Ústeckém, Libereckém a Karlovarském a nejvyšší podíly v kraji Zlínském, Jihomoravském a na Vysočině (Lidé a společnost 2014, s. 8-10, 15-20).

Graf 1 Vývoj náboženské víry v Česku 1991 – 2011

Zdroj: Růžičková – Šídlo 2015

5.1 Alternativní religiozita

Specifickou náboženskou skupinou, jakýmsi trendem soudobé společnosti, je skupina *okultistů*. Okultisté jsou lidé vyzdvihující talismany, osud, věštění, horoskopy apod. Tato skupina je označována za jednu ze skupin spadající do nových náboženských hnutí. Na rozdíl od křesťanství vykazuje silný nárůst příznivců ze všech společenských vrstev České republiky. Jejich počet není přesně znám, jelikož se nejedná o skupinu striktně religiózně vymezenou a její počty tak nejsou zaneseny v pravidelném sčítání lidu. Skupina, ač vykazuje náboženský charakter (víru v transcendentnost a duchovní síly), není zařazena mezi religiózní komunity, protože se okultisté ani za věřící nepovažují. Existuje sociologický výzkum (1998), který zjišťoval počet vyznavačů okultismu – zaznamenané hodnoty přesahovaly i procentuální podíl křesťanů. Počet okultistů, čas-

tečně nebo úplně věřících, činil na českém území v roce 1998 necelých 42 %. Výsledek předčil očekávání. V dnešní době je výsledek určitě vyšší, protože nárůst lidí věřících (tímto směrem orientovaných) v duchovno a zajímajících se o spiritualitu i nadpřirozeno je ve stálém pohybu směrem vzhůru. (Havlíček, 2008, s. 5, 19)

K početně významným novodobým církvím lze zařadit buddhistické společenství Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagju. Toto společenství jako první oficiální buddhistické společenství v České republice bylo zaregistrováno v roce 2007 a k roku 2011 mělo více než tři tisíce členů a současně více než dva a půl tisíce osob se obecně přihlásilo k buddhismu.

5.2 Sčítání návštěvníků bohoslužeb v České republice

Z rozhodnutí ČBK se jednou za pět let pravidelně již od roku 1999 uskutečňuje sčítání návštěvníků ve všech kostelech České republiky. V říjnu 2014 proběhlo poslední sčítání a oproti předešlým rokům zohledňovala získaná data také účastníky fyzicky nepřítomné, kteří z určitých důvodů se nemohou fyzicky zúčastnit (např. z důvodu nemoci, pracovní stáže, apod.) či sledují bohoslužbu online skrze média. Zahrnutí i fyzicky nepřítomných má zřejmě zajistit zvýšení celkové procentuální účasti na bohoslužbách a napravit tak domnělý propad z roku 2009 (viz dále). Průměrný počet návštěvníků bohoslužeb se zvýšil na 419 188 lidí (oproti roku 2009, kdy neoficiálně se hovořilo o přibližném počtu 375 000 lidí). Sčítání vždy probíhá na základě vyplnění *Sčítacího lístku*, formou natržení příslušných polí, čímž jsou vyznačeny údaje o věku, pohlaví a výdělečné činnosti jedince (Příloha 1). Příklady královéhradecké diecéze, litoměřické diecéze a i pražské arcidiecéze nastíní strukturu a výsledky samotného sčítání (Luštinec 2015, Jemelka 2015).

Sčítání návštěvníků bohoslužeb je mnohdy problematické, například při příležitosti prvního sčítání v roce 1999 nebyla data z litoměřické diecéze nikdy zveřejněna s odůvodněním, že se data ztratila a po nalezení budou zveřejněna. To se ale nestalo. První data z litoměřické diecéze jsou k dispozici až z druhého sčítání z roku 2004, přičemž i toto sčítání proběhlo v jiný den než v ostatních diecézích, konkrétně 2. května a v ostatních již 18. dubna (Katolická církev v ČR 2004). Dalším problematickým rokem bylo i následující sčítání v roce 2009, kdy byla převážná většina dat utajena. Rozhodnutí ČBK znělo jasně: „Data jsou přístupná pouze pro vnitřní potřebu diecézí.“ V této situaci byl zajímavý postoj zaujatý královéhradeckou a litoměřickou diecézí, kte-

ré se neostýchaly na žádost data poskytnout. V roce 2009 bylo v královéhradecké diecézi zaznamenáno na bohoslužbách 39 044 lidí a v litoměřické 10 214 lidí¹². V královéhradecké diecézi došlo se snížení počtu účastníků o necelých 6 % a v případě litoměřické se jednalo o propad o přibližných 5 % oproti předešlému sčítání z roku 2004. Právě kvůli velkým propadům, snižování počtu účastníků bohoslužeb a celkově špatným výsledkům sčítání je zaujatý postoj ČBK pochopitelný (Pospíšil 2010). Souhrny výsledků královéhradecké a litoměřické diecéze vykazují při sčítání roku 2014 vzrůstající charakter – v královéhradecké diecézi vzrostla hodnota na 43 549 lidí a v případě litoměřické diecéze na 11 403 lidí (Luštinec 2015).

Za pražskou arcidiecézi bylo při posledním sčítání zaznamenáno 45 643 lidí. Počet návštěvníků bohoslužeb sice kolísá, nicméně ve velmi malém zanedbatelném rozmezí. Oproti tomu vývoj průměrného věku návštěvníků má klesající tendenci. Průměrný věk v roce 1999 byl přibližně 47 let a již v roce 2014 klesl v průměru na 43 let. To je doklad toho, že pražská arcidiecéze nestárne, ba naopak. Bohoslužby navštěvuje stále více mladých lidí, což souvisí s velkým přísunem mladých lidí do centra i okolí Prahy. Praha poskytuje mnoho příležitostí, ať už pracovních či jakýchkoli jiných, proto koncentrace mladších lidí se zde zvyšuje a naopak koncentrace starších se soustředí ve vesnicích a menších obcích (Koronthály 2015, s. 5, 6).

Sčítání se provádí také na úrovni vikariátů¹³ s přihlédnutím k počtům obyvatel v jednotlivých vikariátech. Největší procento obyvatel, necelých 8 %, navštívilo bohoslužby v I. pražském vikariátu. To je více méně samozřejmé, jelikož I. pražský vikariát je v centru Prahy, kde se stále pohybuje nejvíce lidí a nachází se zde také mnoho dalších spirituálních aktivit. Kostely v I. pražském vikariátu jsou také navštěvovány značným počtem studentů, což opět souvisí s umístěním a širokou škálou nabízených možností. Na druhém konci s nejmenším podílem účastníků bohoslužeb, méně než jedno procento, se zařadily vikariáty Rakovník a Podřipsko (Koronthály 2015, s. 6). Diecéze litoměřická obsahuje celkem deset vikariátů, jmenovitě Českolipský, Děčínský, Krušnohorský, Liberecký, Litoměřický, Lounský, Mladoboleslavský, Teplický, Turnovský a Ústecký vikariát (Diecéze litoměřická 2016). Diecéze královéhradecká obsahuje o čtyři vikariáty

---

¹² S přihlédnutím k informacím o sčítání lidu je litoměřická diecéze právem označována za nejméně katolickou.

¹³ Územních jednotek menších než je diecéze, ale větší než je farnost.

více, konkrétně vikariát v Havlíčkově Brodě, Hradci Králové, Humpolci, Chrudimi, Jičíně, Jilemnici, Kutné hoře a Poděbradech (společný), Litomyšli, Náchodu, Pardubicích, Rychnově nad Kněžnou, Trutnově, Ústní nad Orlicí a v Žamberku (Diecézní katalog 2015).

5.3 Postavení křesťanů v české společnosti

Křesťané se již na území České republiky objevují v menšině, jelikož obyvatelstvo zaujímá skeptický postoj k samotné podstatě víry. V hojné míře se objevují názory, že víra člověka svazuje různými morálními kodexy, odebírá mu svobodu, usiluje o to, aby jedinec se cítil sám za sebe neužitečný – užitečný pouze ve spojení s kruhem víry. O náboženství se mnohdy hovoří jako o berličce pro slabé. *Jako jedinec je nikým, jako člen skupiny je vším.* V období tradičního náboženství se kladl důraz na silnou sociální kontrolu všech členů v církvi. Tradičně měli členové církve povinnost docházet k faráři ke zpovědi, na bohoslužby, dodržovat půst, očistec, celibát, placení desátek apod. Účast na bohoslužbách byla dříve, ostatně jako většina zmíněných povinností, ostře hlídána a každá nepřítomnost byla určitou formou trestána, např. odepřením přijímání těla na určitou dobu, pokáráním nebo vyloučením člena ze strany dalších věřících apod. Účastníci bohoslužeb se museli povinně zapisovat do archů k tomu sloužících a nikdo si nedovolil, např. zapsat někoho, kdo se bohoslužby nezúčastnil.

Celkové obavy ze sociální kontroly v církvi se postupem času dosti zmírnily. Například otázka týkající se přispívání *desátku*. Nový zákon nenařizuje křesťanům povinně předepsaný systém desátků. Nicméně každý věřící by měl oddělit část ze svého příjmu a tím přispět na podporu církve. Někteří odvádí desátky pravidelně, např. dospělí odvádí 10 % ze svého měsíčního příjmu. Studenti a ostatní, kteří nemají fixní příjem a nemohou si pravidelné příspěvky dovolit, podporují církev nepravidelně. Určité částky z přijatých peněz (ať už vydělané brigádou nebo jiným způsobem) si dávají stranou a využívají je na akce, které církev či jejich komunita pořádá. Jedním z příjmů církve, kterým jsou financovány její hmotné potřeby, je *salár*. Jedná se o roční příspěvek, který již církev očekává od každého svého člena (výdělečně činného), přičemž manželé ho mohou platit dohromady. Příspěvek činí 5 % z celkového ročního (čistého) příjmu a jeho neplacení může být důvodem k vyloučení z církve.

Docházka na bohoslužby již přestala být striktně hlídána. Nyní se lidé sami musí rozhodnout, zda se chtějí bohoslužby zúčastnit či nikoli. Jedná se o jejich svobodnou

vůli, kterou disponuje každý jedinec. Nicméně pokud bychom brali v potaz bohoslužby konané na vesnicích, tak je velmi pravděpodobné, že se lidé mezi sebou dobře znají a faráři mají větší přehled o tom, kdo se bohoslužeb účastní a kdo ne. Povinností každého dnes stále zůstává, alespoň jednou za čas, zpověď faráři. Když tomu tak delší dobu není, přijde trest, kterým pro takové lidi je opět např. zákaz přijímání těla a krve Kristovy.

Také kvůli dějinným okolnostem ztratila postupem času česká společnost důvěru k církvi a začala se od ní vzdalovat. Vyskytují se ale i světlá místa, ve kterých jsou církve českou společností podporovány a za svou činnost uznávány, např. v oblastech angažovanosti církve v charitativních akcích, sociálních zařízeních apod. Rozšířila se dobrá pověst církevních škol, do kterých chodí dokonce i děti z nevěřících rodin. Někteří rodiče si myslí, že v těchto školních institucích je díky křesťanské morálce menší riziko možné šikany a dalších způsobů utiskování dětí. Těchto škol je ale málo, přibližně se jedná okolo sta vzdělávacích institucí, mezi nimiž jsou zaneseny školy mateřské, základní, střední i vyšší odborné (Nešporová 2005, s. 4-6).

5.4 Shrnutí demografických faktorů ovlivňující náboženskou víru

Věk je faktor, který má značný vliv na náboženskou víru. Z výzkumů je prokázáno, že střední délka života u žen je vyšší než u mužů. V průměru se střední délka života u žen pohybuje okolo 81 let a u mužů okolo 74,5 let. Procento věřících je vyšší u žen, jelikož se dožívají vyššího věku a vírou disponují především osoby ve vyšších věkových kategoriích. Zde vyvěrá další fakt. Starší generace se často soustředí na venkově, a proto se venkov, v porovnání s městem, označuje za místo s vyšším podílem nábožensky založených osob. Osoby nad 60 let představovaly více než dvě pětiny z celkového počtu věřících osob hlásících se k církvi. U osob nehlásících se k církvi činili pouhou čtvrtinu. Velké věkové rozdíly byly patrné nejvíce u nepočtenějších církví, jako je tomu u církve římskokatolické, česko-bratrské evangelické a československé husitské. Zejména u církve československé husitské bylo 68 % osob ve věku 60 let a více. Naopak Jednota bratrská měla nejvíce příslušníků ze stran dětských složek, jedná se o více než jednu pětinu věřících hlásících se k této náboženské skupině. Jedné pětině ze všech věřících se podíly dětí vyskytly také u církve bratrské a apoštolské (Lidé a společnost 2014, s. 7-9).

Na věk navazuje oblast vzdělání. Mezi věřícími se obvykle objevují lidé s nižší úrovní vzdělání. Rozdíly ve vzdělání podle věku jsou nejlépe doloženy přímo mezi věřícími. Starší generace s nižším vzděláním tvoří více než polovinu celkového počtu věřících tohoto věku a s vysokoškolským vzděláním zaobírá pouhá 4 %. Důvodů tohoto demografického faktu může být několik. Na jedné straně se objevuje ateisticky zaměřená výchova dětí na středních a vysokých školách, na druhé straně se traduje, že starší generaci byla mnohdy odepírána možnost dalšího studia kvůli ideologickým režimům a situacím, které zemi ovládaly. I když absolutní počty věřících ve všech úrovních vzdělání klesaly, u vysokoškoláků se počty zvyšovaly. V roce 2001 bylo mezi vysokoškoláky 221 000 věřících a v roce 2011 to již bylo necelých 316 000 (ČSÚ 2003; Lidé a společnost 2014, s. 9-10).

Náboženství má také zásadní vliv na rodinný stav. Mezi ženatými a vdanými se vyskytují převážně věřící lidé a naopak mezi svobodnými nevěřící. Církev se rovněž staví proti rozvodům, tudíž je málo rozvedených věřících. Na fenomén respektu manželského svazku lze upozornit, jak věřící respektují a dávají důraz na postavení rodiny a manželství v křesťanském náboženském učení. Podíl ženatých a vdaných věřících činil 49 % (u celkové populace to bylo 42 %) a svobodných věřících 30 % (u celkové populace to bylo 40 %). Podíl rozvedených mezi věřícími byl nižší než u populace celkem, nicméně rozdíl nebyl razantní (Lidé a společnost 2014, s. 12-14).

5.4.1 Index koncentrace

Indexem koncentrace (I_k) se rozumí koncentrace věřících dané náboženské skupiny v dané územní jednotce. Zapsáno vzorcem:

$$I_k = \frac{\frac{\text{počet římskokatolických křesťanů v kraji}}{\text{počet věřících v kraji}}}{\frac{\text{počet římskokatolických křesťanů v ČR}}{\text{počet věřících v ČR}}}$$

V této práci udává index koncentrace míru odlišnosti podílu vyznavačů římskokatolické víry v jednotlivých krajích od jejich celorepublikového podílu. Výsledné hodnoty 1 index nabývá ve chvíli, kdy je podíl katolíků v kraji stejný jako v celé zemi. Výsledné hodnoty vyšší než 1 poukazují na zvýšený podíl věřících, tedy na jejich zvý-

šenou koncentraci, v daném kraji a naopak. Zásadní je výsledné rozpětí hodnot indexu. V případě, kdy je rozpětí úzké (přibližně 0,9 – 1,05), se jedná o celoplošně rovnoměrně zastoupenou skupinu. V případě, kdy je rozpětí široké (přibližně 0,1 – 6,5), se jedná o skupinu výrazně nerovnoměrně rozloženou (Kopáčová 2015, s. 34-35). V přiložených mapách je téma koncentrace římskokatolických křesťanů (Příloha B) i osob bez vyznání (Příloha C) zpracováno. I výsledky tohoto indexu potvrzují již výše uvedený fakt, že nejvyšší koncentrací římskokatolických křesťanů disponují kraje na Moravě a nejvyšší koncentrace osob bez vyznání se vyskytuje v oblastech severních a západních Čech.

5.4.2 Index vývoje

Dalším ukazatelem, kterým lze znázornit regionální diferenciaci je index vývoje. V rámci tématu této práce bylo využito období mezi roky 2001 a 2011 a rozdíl mezi skupinou věřících a bez vyznání (Iv^{ver} a $Iv^{bez\ vyz}$). Zapsáno vzorcem:

$$Iv^{ver} = \frac{\frac{\text{počet římskokatolických křesťanů v kraji v roce 2011}}{\text{počet obyvatel v kraji v roce 2011}}}{\frac{\text{počet římskokatolických křesťanů v kraji v roce 2001}}{\text{počet obyvatel v kraji v roce 2001}}} * 100$$

Cílem indexu vývoje je poukázat na procentuální úbytek či přírůstek podílu věřících (či naopak nevěřících) v daném kraji v rozmezí let 2001 – 2011. Pokud by podíl věřících (či nevěřících) na celkovém počtu obyvatel kraje zůstal stejný, byla by hodnota indexu 100 %. Pokud by se podíl zvýšil, index by nabýval hodnot nad 100 %, v opačném případě, v případě snížení podílu, by byly hodnoty indexu nižší než 100 % (Kopáčová 2015, s. 36-37). Přiložené mapy (Příloha D, E) potvrzují již výše formulovaná tvrzení. Nejvyšší vývoj lidí bez vyznání byl zaznamenán zejména v příhraničních oblastech na severu a západu země. Naopak nejvyšší vývoj je sledován v krajích, kde je i koncentrace římskokatolických křesťanů nejvyšší. Ani jeden z krajů nevykazuje hodnoty vyšší než 100 %, což je pochopitelné, jelikož ani v jednom kraji skupina věřících či nevěřících nepřesáhla celkový počet obyvatel v daném kraji. V každém kraji je tedy zastoupena skupina věřících i nevěřících, nicméně pokaždé v jiných škálách koncentrace dané skupiny.

6 Konkrétní pohled křesťanské etiky na vybraná témata

Jak již bylo uvedeno, křesťané mají vůči sobě i vůči druhým různé povinnosti a etické zásady, které musí dodržovat. Vše se odráží v jejich pohledech na jednotlivé oblasti života, na jednotlivá témata vyskytující se v dnešním světě. Mezi nejčastěji diskutovanými tématy se objevují otázky týkající se eutanázie, interrupce, antikoncepce, sexu před manželstvím a homosexuality. Na jednotlivé otázky odpovídali obyvatelé Královéhradeckého kraje, blíže pak správního obvodu obce s rozšířenou působností Rychnov nad Kněžnou. Podle údajů poskytnutých ČSÚ a SLDB 2011 se z celkové populace 33 947 hlásí k církvi či náboženským společnostem 3 924 lidí, což představuje necelých 12 %. Z podílu věřících se pak k ŘKC hlásí většina, kterou zaujímá přes 75 %, přesněji 2 959 lidí. Podíl vyznavačů římskokatolické víry pak činí necelých 9 % z celkového počtu obyvatel (ČSÚ 2013). Nejedná se tedy o silnou, nábožensky založenou oblast, nicméně získané informace a odpovědi na otázky byl relevantní a k účelu této práce postačující.

Eutanázie, pomyslná dobrovolná smrt za pomoci lékařů, je pro věřícího člověka nepřípustná. Je projevem neúcty ke svému životu. Představuje symbolem člověk, který si neváží sám sebe a svého života jako celku. Věřící si nedokáže připustit, že pro člověka, který trpí v bolestech nebo je jeho nemoc již nevléčitelná, znamená eutanázie vysvobození. Věřící tvrdí, že člověk si musí vážit svého života do posledního okamžiku a že i utrpení patří k životu. To, že má bolesti anebo je nemocný, je jen odrazem jeho hříchů, kterým musí čelit až do konce svého života.

Podobný pohled a postoj k životu zaujímají také při otázce týkající se interrupce a antikoncepce. Interrupce je odsuzována, protože život je Božím darem a každá jeho fáze se musí zachovávat, nesmí se násilně odepírat. Zárodek, vyvíjející se v matčině děloze, nemá ještě schopnost se nikterak bránit, nemůže sám promluvit. S tím souvisí užívání antikoncepce. Antikoncepce slouží jako prostředek, jímž člověk předem odepírá zárodku možnost vůbec vzniknout, odepírá mu možnost žít – Boží dar. Interrupce a antikoncepce jsou zobrazovány a pojaty jako vraždy. Proto jsou interrupce a antikoncepce označeny za hříchy, od kterých již nemůže být člověk očištěn a spasen. Jsou to cesty směřující k neakceptovatelnému, hrubému porušení mravního kodexu. Interrupce je římskými katolíky jasně odsuzována. V Polsku s konzervativně katolickou vládou byla dokonce zcela zakázána. V případě antikoncepce existují i progresivní výklady, nicméně cílem práce není se zabývat tímto dílčím tématem.

Mezi zakázané záležitosti patří rovněž sex před uzavřením sňatku. U věřících by se tento hřích neměl nikdy vyskytnout. V milostném vztahu jde o růst a vývoj v čisté lásce, který nakonec vrcholí chvílí, kdy pohlavní styk nebude nic jiného než darem celého svého Já – okamžikem přítomnosti, minulosti a budoucnosti. Křesťané svůj manželský svazek uzavírají v kostelech před zrakem pověřeného kněze. V manželství se jedinci, mimo jiné, řídí přednastavenými, předem platnými závazky a hodnotami. Velkým trendem dnešní doby je také vysoká rozvodovost. Rozvod se také řadí k činu všeobecně nepřijatelným. Je hříchem, jelikož poukazuje na porušení závazného slibu, či dokonce na lež před Duchem svatým, a tím vede k porušení jednoho ze základních přikázání desatera. Ve výjimečných situacích (pouze na základě svolení od papeže, jak se několikrát v dějinách stalo) může být svazek přerušen. Tyto výjimečné situace nejsou zcela běžné a je obtížné definovat, o jaké situace by se jednalo. Proto je snazší se přerušování svazku vyhnout.

Posledním nejčastěji diskutovaným tématem je homosexualita. Dříve byla velice hrubě odsuzována a hrozily za ní kruté tresty a postihy. Dnes již ztratila na své zvláštnosti a stala se běžnou součástí života. Do roku 1983 byla homosexualita uváděna v trestním právu církevního zákoníku v rubrice trestných činů. Na homosexualitu bylo dříve nahlíženo jako na léčitelnou nemoc, ze které se každý musí za každou cenu vyléčit. Jindřich Halama (2012) tvrdí, že velice užitečnou pomůckou k pochopení homosexuality je pohled katolické morální teologie, v rámci které jsou definovány čtyři aspekty lidské sexuality obecně: *smyslové uspokojení* (zakládající na individuálním zážitku), *akt vzájemnosti* (neboli intimní spojení partnerů – personální prvek), *plození* (přijetí rodičovství - sociální prvek) a *tajemství* (kosmický řád lásky – vzájemnost muže a ženy odráží vzájemnost mezi Kristem a církví). Registrované partnerství bylo dle většiny římských katolíků projevem neúcty ke druhému pohlaví, projevem narušení rovnováhy a harmonie přírody, znehodnocením morálních norem a hodnot. S moderní společností a s nárůstem počtu homosexuálních lidí upustily církevní názory od své radikální striktnosti a celkově pohled na homosexualitu se změnil směrem k pozitivnějšímu výkladu. Z pohledu liberálnějších věřících je nyní na homosexualitu nahlíženo jako na jistou formu vrozené odlišnosti. Homosexualita již není označována za nemoc a začala být více respektována a mnohdy i přehlížena. Ovšem to je všeobecně řečeno. Mezi církvemi se objevují takové, které tolerují homosexuální sklony svých členů, ale i takové, které homosexualitu striktně odmítají. Podstata postoje k homosexuálům je ukryta v samotné

Bibli ve Starém zákoně, resp. v jeho četbě a pojetí. Ve Starém zákoně je homosexualita zakázána, označována za hřích, zvrácenost a něco absolutně nekřesťanského. Při rozboru textu ale dochází k nesprávnému pochopení směřujícímu k rozdílným pohledům církvi na celou problematiku. „*Podle křesťanské tradice člověka stvořil Bůh, který musí záhy stát za skutečností, že je někdo homosexuál. Proč by tedy vůle Boží byla záhy v Bibli zavrhována?*“ Otázkou je, v jakém slova smyslu, je dnes na homosexualitu pohlíženo. Konkrétní výroky doložené v Bibli se vztahující pouze ke konkrétnímu homosexuálnímu chování, nikoli k celkové homosexuální orientaci člověka (nebere v potaz trvalé soužití jedinců stejného pohlaví). Odsuzovány jsou spíše konkrétní sexuální praktiky, označovány za pohanské, než samotná homosexuální láska. „*Je stejně zakázán pohlavní styk s příbuznými všeho druhu, vlastními i nevlastními, cizoložství a styk s dobytčaty. Tím vším se znečišťují pronárody. Jde tu tedy o pohanské sexuální praktiky*“ (Halama 2012, s. 2-4).

Celkově je dnešní vztah církvi k homosexuálním lidem obtížně definovatelný a ne zcela jednoznačný. Homosexuální chování tak nelze ani odsoudit, ale ani obhájit. Za zmínku stojí také postoj katolické a evangelické církve. Ty tvrdí, že homosexuální lidé mají právo na to, být samy sebou, projevit si nejhlubší vzájemnost lásky, ale praktizovaný homosexuální pohlavní styk je nepřípustný, nečistý a musí být abstinován.

6.1 Dnešní způsob života mladé generace věřících

Pro generaci teenagerů víra mnohdy znamená silná omezení a svazující limity, kterým ve svém životě musí čelit. Teenageři se obvykle snaží zapadnout mezi své vrstevníky například vizáží, hudebními preferencemi a dalšími záležitostmi. Věřící se v různých situacích dostávají do osobního rozporu se svou vírou a posléze si musí vybrat, jak se zachovat, aby neporušili morálku jejich víry. Mnohdy se vyhýbají společnosti a zábavě v pozdních hodinách. Důvodem nejčastěji bývá snaha vyhnout se alkoholu, podnapilým lidem a sexuálním nástrahám, které (jak někteří věřící tvrdí) číhají v klubech na každém rohu. Svody světského života čekají na mladé věřící čím dál tím více také na internetu, který je dnes široce dostupný. Podle starší generace je dnešní společnost zvrácená, a tak i jejich pohled na současnou mladší generaci je poněkud negativní.

Velký vliv na děti mají samotní rodiče. Ti, kteří vedou děti k náboženské víře, jsou převážně jejich rodiče. Učí je etice a zásadám, před kterými se v běžném životě

neukryjí. Každý jedinec si posléze tyto zásady osvojí po svém. Je na každém jedinci, jak je uchopí, jak se jimi bude řídit a jak pro něj budou svazující. Zlomové situace u mladých věřících nastávají v pubertě a adolescenci, kdy se buď vůli rodičů vzepřou, nebo zůstanou věrni náboženským pravidlům. Pro lepší nastínění jsem zvolila konkrétní příběhy jednoho mladého muže a jedné mladé ženy, jimž víra silně zasáhla do těžké životní situace.

6.1.1 Patrikův příběh

Patrik (20 let) byl od malička vychováván v duchu křesťanské (římskokatolické) víry. První závažnější problém, který vyvstal, byla situace, kdy jeho maminka nechtěla, aby se účastnil vlastního maturitního plesu. Bála se pokušení a vlivu nejen třídního, podle ní zvráceného, kolektivu. Patrik nakonec na ples šel, nicméně pouze na dobu určenou (dobu tradičního „předtančení a šerpování“) a poté hned musel s maminkou odjet domů. Patrikovi bylo velice líto, že nemohl se svými kamarády setrvat déle, ale byl si vědom své slabé vůle. Věděl, že udělal dobře, že to jeho maminka myslela dobře.

Silný vliv matky se změnil s Patrikovým odchodem na vysokou školu. Poprvé v životě se ocitl tak daleko od svého domova a vlastně také od víry. Kořeny křesťanské víry v něm samozřejmě stále byly, nicméně poprvé okusil, jaký je život nevěřících, mnohdy bezstarostných teenagerů. Nyní mohl jít tam, kam sám chtěl, dělat to, co chtěl. „Nepotlačil“ náhle svou víru a vedl bohémský život, nicméně už tu nebyla jeho maminka, která by mu zakázala např. posedět a pobavit se s přáteli. Patrik dokonce našel zalíbení ve studentce Katce studující na té samé vysoké škole a nakonec si mezi sebou vytvořili pěkný vztah. Patrikovi trvalo celé dva měsíce, než Katce o své víře řekl. Katce pak byla veškerá Patrikova zdrženlivost v jejich vztahu jasná. Katka byla velice trpělivá, tolerantní a Patrika dokázala ve všech aspektech jeho života vést krůček po krůčku. Pro Patrika, jakožto věřícího, byl např. celibát samozřejmostí. Jeho odpoutání se od vlivu matky bylo ale zásadní a také v této oblasti se Katce podařily „prolomit ledy“. Patrik byl šťastný a štěstí mu přeci jeho víra nezakazovala (tím argumentovala Katka). Vztah trval přibližně půl roku, a co je důležité podotknout, nikdo z Patrikovy rodiny o něm nevěděl. Po půl roce se Patrik rozhodl svou „nevěřící“ přítelkyni představit rodině, a to byl „kámen úrazu“. Jeho matka, aniž by slečnu poznala, si nedokázala představit, že by Patrikova přítelkyně měla být „nečistá“, že by neměla vyznávat křesťanskou víru. Tlak ze strany maminky byl tak silný, že vztah musel být ukončen. Pa-

trikova víra a rodina ho svazovala natolik, že nedokázal svůj vztah a štěstí před nimi ochránit. Patrik dal své rodině za pravdu, přiznal vše, co mimo domov dělal (ať už se to týkalo nevinného posezení s přáteli, pití alkoholu či navázání sexuálního života) a záhy mu trvalo delší dobu, než se od všeho špatného očistil. K této vzpomínce se již nechce vracet, pokládá ji za pouhý špatný sen. Na druhou stranu mu pomohla ještě více utvrdit svou silnou křesťanskou víru. Dnes je jeho život zcela běžný, přičemž obsahuje, podle mého názoru, prvky přehnané slušnosti a nadměrné galantnosti.

6.1.2 Adélin příběh

Když jsem poprvé uviděla na fotografii Adélu (17 let), věděla jsem, že bych se jí chtěla vyhybat obloukem, jelikož mi již od samého prvního pohledu byla velice nesympatická. Její vzhled budil hrůzu – místo vlasů měla půlku hlavy vyholenou a druhá půlka zářila jasně modrou barvou, do očí jí šlo sotva vidět, jelikož je zakrývala velká hromada očních stínů a dalších kosmetických prostředků. Nakonec její styl oblečení, který byl pro mě depresivní – černá od hlavy až k patě, a na uších sluchátka. Šel z ní strach. Kdykoli měl prý kolem ní někdo projít, bál se, že ho probodne pohledem. Nikdy nebyla viděna se s nikým dalším bavit, a co jsem se od kamarádky Zuzany dozvěděla, tak si vždy držela od lidí odstup. Jakoby existovala jen ona a její svět.

Jednoho dne moje kamarádka Zuzana (17 let) musela jet do školy dříve, a tak je-la brzkým ranním autobusem, ve kterém jela i Adéla. Bylo jí divné, že vlastně nikdy nikdo s Adélou do školy ani ze školy nejel, nicméně to nikdo už neřešil, všichni to přehlíželi a nezaobírali se tím. Tentokrát to byl ale pro Zuzanu šok. I ona se totiž necítila v přítomnosti Adély dobře, ale co se dalo dělat. Zkrátka měly stejnou cestu. Když vystoupily z autobusu, Adéla hnala kupředu a Zuzana šla ladným krokem, jen aby se Adéle vyhnula. Z ničeho nic se ze zatáčky vyřítil automobil a Adélu málem srazil. Auto neslyšela, protože měla na uších sluchátka, a očividně ani neviděla. Zuzana se lekla a hned běžela za Adélou. Strach z možné nehody byl najednou silnější než strach z Adély. Ptala se, zda je v pořádku, že nesmí nosit pořád ta sluchátka, protože pak nevidí, neslyší, nevnímá okolí a může se stát tragédie. Adéla se na ni jen tak podívala, něco si zamumlala a nakonec stroze poděkovala. Zuzanu to vcelku naštvalo, že se o ní strachovala a ona vypadala, jako kdyby o to vůbec nestála, jako kdyby jí to bylo úplně jedno. Zuzana měla celou ranní situaci stále před očima, musela na to stále dokola myslet, protože jí to připomnělo autonehodu jejího dědečka, kdy mu do cesty vběhl malý kluk

a on ho srazil. Je to už dávno a naštěstí se nic vážného nestalo, ale na takové věci člověk nikdy nezapomene. Zuzana se rozhodla, že zkrátka za Adélou půjde a řekne jí, že by mohla projevit alespoň trochu vděku za to, že se o ní někdo strachoval, když se ve škole s nikým nebaví. Vzala do rukou všechno své odhodlání a „vydala se na misi“. Na chodbě ve škole si sedla k Adéle a spustila. Adéla jen seděla a po chvílce sundala sluchátka, celou dobu ji tedy asi ani neposlouchala. Zuzana uvnitř přímo běsnila. Po sundání sluchátek z uší Adéla promluvila, stroze odvětila, že jí poděkovala a že víc si s ní nemá, co říct. Na to jí Zuzana řekla, ať si žije ve svém světě, že působí jako „poděs“ a odešla.

Druhý den ráno měla Zuzana ve školní skřínce strčený dopis, aby byla po škole v takovém menším parku kousek od školy. Byl od Adély. Zuzana, jakožto zvědavá teenagerka, tam samozřejmě šla a s Adélou se sešla. Adéla jí řekla, zda by se s ní nešla někam podívat. Zuzana, ač měla trochu strach, tak opravdu šla. Adéla jí přivedla až do tamního kostela. Zuzana nechápala. Adéla jí dovedla až k místnosti, kde Adéla přebývala. V tu chvíli se Adéla rozpovídala. Zuzana se dozvěděla, že Adéla vyznává římskokatolickou víru a že je adoptovaná. Její rodiče to ale naprosto neakceptují, žijí pouze ve světě zábavy a utápění se v alkoholu. A tak se Adéla rozhodla přespávat, a více méně již přežívat, v tamějším kostele, kde našla klid a pochopení. Její nynější rodiče prý stejně ani neregistrují, že není doma. Adéla se jí s pár věcmi svěřila a Zuzaně začalo být strašně líto, že vlastně Adélu hned odsoudila z jejího pohledu. Adélin pohled měl totiž i co dočinění s jejími rodiči. Jelikož nepřijímali její víru, chtěli, aby ani její pohled tomu nenasvědčoval, a tak jí, jako malé dítě bez jakýchkoli diskuzí, ostříhali a oblékli do punkového stylu. Ten prý vzbuzuje hrůzu a nikdo by si ani nepomyslel, že je věřící. Akorát by jim prý dělala ostudu, jelikož pro její rodiče je víra něco absurdního. Vzbuzování hrůzy se jim zřejmě povedlo. Adéla měla pochopitelně strach i z ostatních nevěřících lidí, protože se bála, že se jí také budou smát a nebudou ji přijímat takovou, jaká je. Jediným pomyslným přítelem byly pro Adélu sluchátka, protože je mohla mít kdykoli a kdekoli s sebou a pustit si do nich, co ona chtěla. Někdy ani hudbu neposlouchala a jen je měla v uších, aby na ní nikdo nemluvil.

Od té doby je dnům samoty konec. Adéla sice stále přespává v místnosti v kostele, nicméně čeká do její plnoletosti, kdy již bude svéprávná a postará se sama o sebe. Její budoucnost bude těžká, jelikož se bude muset rychle osamostatnit, nicméně podle jejích slov jí to vůbec nevadí, protože vše bude líp. Se Zuzanou se spolu spřátelily a Zuzana jí čas od času dojde i do kostela navštívit. Nedá se říci, že jsou to kamarádky

na život a na smrt, ani spolu běžně neprotelefonují zbytek večera, nicméně Adéla poznala, že v Zuzaně má oporu, a když bude nouze, může se na ní spolehnout, a to jí stačí mít na mysli.

To byly příběhy, ve kterých křesťanská etika naplno ovládla život mladých lidí. Vedla ke stranění se většinové společnosti. Kolikrát není jasné, kdo kým opovrhne, zda nevěřící věřícím jakožto podivínem, nebo věřící nevěřícími jakožto bezbožníky směřujícími k ztracení. V dnešní době takové extrémní případy ztrácí na své četnosti, což souvisí s postupným vytrácením náboženského vlivu ze života lidí.

6.2 Dnešní způsob života starší generace věřících

Starší generace se v porovnání s tou mladší potýká méně často s problémy vážícími se k jejich náboženské víře. Je to způsobeno tím, že jsou daleko vyspělejší, rozumnější a svou víru neberou jako obtíž (jako je tomu u některých mladších lidí). Svě víry si váží, považují ji za vítězství, poslání a zároveň příjemnou povinnost vůči Bohu a všem ostatním. Výjimky potvrzují pravidlo a i mezi starší generací se vyskytují situace, kdy je jejich víra limituje např. při výběru partnera, zaměstnání, v běžném rodinném soužití apod. Zde bych opět nastínila příběhy ženy, kterou její víra limitovala v zaměstnání, a muže, který dokázal víře zasvětit život. Opět se nejedná o běžné situace, ale o extrémní, ne tak hojné, případy.

6.2.1 Mariin příběh

Marie (40 let) se vyučila řemeslu švadleny a svému oboru se věnovala. Byla zaměstnána v továrně zhotovující kalhoty, které dále směřují (na dokončení) do továren v oblasti Asie. Její pracovní doba byla dvousměnná – ranní/odpolední, běžně po osmi hodinách, pět dní v týdnu. Jednoho dne se v materiálu vyskytly chyby a celých dvacet nákladů kalhot bylo z asijských továren navraceno zpět. Všechny švadleny musely chyby do určitého času opravit a náklady kalhot zaslat zpět. Čas byl stanoven tak rychle, že byly nuceny v práci setrávat déle, aby vše stihly. Samozřejmě se vše v běžných pracovních dnech nestihlo, a tak jim bylo nařízeno pracovat také o víkendech. Vedení firmy bylo rozhořčeno, nikdo nemohl přijít s „výjimkou“, protože by to znamenalo ztrátu času a hrozbu ztráty zaměstnání. Marie záhy stála před složitým rozhodnutím. Víra pro ni byla nedílnou, velice důležitou, součástí jejího života, a tak i účast na tradičně konané nedělní bohoslužbě byla pro ni samozřejmostí. Nyní stála před rozhodnutím,

zda jít do práce a nepřijít o své místo v zaměstnání, anebo jít na bohoslužbu a zůstat oddána své víře. Marie nejprve šla za vedoucím výrobní haly a ten jí nemilosrdně vyhodil, i když mu vysvětlila, o jaké důvody se jedná. Odpověď, ze strany vedení, byla jasně stanovena. Pár Mariiných kolegů argumentovalo, že se jedná o diskriminaci, ale na to nikdo nebral zřetel. Marii její bezmocnost dostala do opravdu velkých depresí, z nichž byla jen jedna cesta ven, a to rozhodnout se k pro ni zásadnímu kroku. Marie nakonec zvolila cestu pro ni nesprávnou, kterou byla absence na nedělní bohoslužbě. Věděla, že kdyby přišla o práci, její rodina by trpěla, razantně finančně by ji to ovlivnilo. Její absence na bohoslužbě ji uvedla do ještě větších depresí. V hlavě se jí honily myšlenky o tom, že zklamala svého Boha, že zhřešila, že měla být jemu oddána apod. Všichni jí vysvětlovali, že jedna absence není nic hrozného, i farář to pochopil.

Tato životní událost Marii natolik ovlivnila, že nakonec stejně ve svém zaměstnání skončila. V továrně viděla příčinu „jejího zklamání“, našla si jinou práci a dodnes pravidelně dochází ke zpovědi, v níž nikdy nezapomene na slova „očistění od jejího hříchu.“ V Mariině ukončení pracovního poměru vidím zpětně zbytečnost jejího utrpení. Kdyby se takto rozhodla už tehdy, když si vybírala mezi prací a bohoslužbou, nikdy by se na takové psychické dno nedostala.

6.2.2 Evženův příběh

Evžen (45 let) je tatínkem mého kamaráda Radka, který pochází z křesťanské rodiny. Ani Evžen to se svým začátkem a vstupem do světa křesťanů neměl jednoduché a předem dané. Když se Evžen poznal s Radkovou maminkou Irenou, vůbec nevěděl, že je Irena z věřící rodiny. Byla to láska na první pohled. Evžen potkával Irenu pravidelně v supermarketu, kde pracovala jako pokladní prodavačka. Ač měl již třicet let, neměl odvahu Irenu oslovit, i když mu byla opravdu moc sympatická.

Po předešlém neúspěchu ve vztahu neměl Evžen moc štěstí, byl zdrženlivý a nového vztahu se bál. S Irenou to ale cítil jinak. Po měsících pouhých letmých pohledů se Evžen rozhodl k Ireně dostat blíže a slovně s ní začal flirtovat. Irena zprvu působila nepřístupně. Jednoho dne vybalovala zboží přímo na prodejně a Evžen zde náhodou opět nakupoval. Chytil příležitost bližšího kontaktu za pačesy a začal s ní komunikovat. Od pomerančů, přes jogurty a kávu se dostali až k pozvánce na kávu opravdovou. Irena pozvánku přijala a tím začala prvopočáteční romance mezi Evženem a Irenou. Evžen

se v přítomnosti Ireny cítil zvláště a zároveň skvěle. Irena byla zvláštní ve své zdrženlivosti, jakoby se bála dát Evženovi ruku, políbit ho. Evžen si toho všiml, ale byl Irenou tak uchvácen, že na tato zjištění nedával velký důraz. Po pár měsících, kdy jedinou intimitou mezi Evženem a Irenou byl letmý polibek, se Irena Evženovi svěřila se svou náboženskou vírou. Irena pocházela z rodiny silných vyznavačů římskokatolické víry a i ona byla silně věřící. To posléze vysvětlovalo i Ireninu zdrženlivost. Evžen nebyl ani tak zaskočen, jelikož podle jeho slov něco takového očekával a jen vyčkával, až mu o tom Irena poví. Nechtěl na ni nikterak tlačit a dostávat ji do úzkých.

Po uplynutí dalších měsíců cítil Evžen větší pouto k Ireně a i Irena se zdála být Evženovi více a více odevzdaná. Nicméně na jejich intimním vztahu se nic zásadního neměnilo. Evžen, ačkoli byl velice tolerantní, již zatoužil po plnohodnotném vztahu naplněném také vášní a něhou. Evžen učinil zásadní krok a o všem si s Irenou promluvil. I Irena již chtěla, aby se jejich vztah naplnil, nicméně ji limitovala její víra. Irena víru nepovažovala za svázanost, ale za povinnost k Bohu. Věděla, že soužití dvou lidí je posvátný akt a že před svatbou, bez požehnání Božího, to nelze. Evžen tak stál před zásadním rozhodnutím. Irena po něm požadovala, aby i on se přidal ke křesťanství, aby i on se stal součástí jejího římskokatolického světa. Pro Evžena to nebylo vůbec lehké rozhodování, nicméně jeho láska k Ireně byla tak silná, že jen kvůli ní přešel do náboženského světa a přijal římskokatolickou víru.

Krátce po přijetí následovala svatba. Šťastnější pár prý snad nikdo nikde jinde neviděl. Tolik lásky na jednom místě se prý vidělo jen málokdy a fotografie tomu jen nasvědčují. Konečně po svatbě mohl být vztah naplněn a upevněn. Je neuvěřitelné, co tak silná láska dokáže. Nevěřící muž kvůli lásce přešel ke křesťanství a dokázal vyčkat několik dlouhých měsíců na to, až bude jeho přítelkyně opravdu celá jen jeho. Dnes žije pár ve spokojeném manželství a z první společné noci se za devět měsíců narodila krásná a zdravá dvojčátka. Kdyby Evžen tak dlouho a trpělivě nevyčkal, nikdy bych svého kamaráda Radka a ani jeho sestru Moniku nepoznala.

7 Propojenost příběhů s teoretickou částí

V této podkapitole se budu zabývat analýzou příběhů. Mým cílem je vyvození obecných informací o tomto geograficko-humánním tématu z konkrétních situací.

V Patrikově příběhu je vystiženo dominantní postavení jeho maminky. Pro Patrika stojí rodina na prvním místě. Jak se praví v desateru: „*Budeš ctít otce a matku*“. Celkově provázanost a rodinné vztahy jsou pro celou jeho rodinu velmi silné, a proto to byla rodina, která Patrika dovedla ke svému závěrečnému rozhodnutí. Nepřístupnost sexuálního styku před uzavřením sňatku byla dlouze diskutovaným tématem této rodiny. Patrik podlehl pokušení. Do dnešní doby je mu podlehnutí přičteno jako závažný hřích, ze kterého se musí zpovídat. Tyto skutečnosti si i on sám uvědomuje. Ví, že se dopustil několika hříchů. Lhal své matce (jedno porušení desatera), a tím ji zneuctil (druhé porušení desatera). Nakonec podlehl sexuálnímu pokušení a zneuctil vlastní Já. Momentální pocit štěstí byl, podle něj, způsoben zneuctěním sebe samého, takže za štěstí nemůže být vůbec považováno. Posledním zneuctěním by mohlo být také zastírání své víry před přítelkyní Katkou. I té Patrik lhal ve chvíli, kdy se na počátku vztahu nepokusil Katku se svou vírou seznámit. Ta poté v nevědomosti konala tak, jak konala, a bohužel následně byla odsouzena.

V příběhu o Adéle se jedná o jiný problém. Adéla byla adoptována ve věku 12 let, když její rodiče tragicky zahynuli při autonehodě. Adéla měla od svých biologických rodičů nastíněný „upírající se směr života“ a náhle jí zasáhla rána, která jí přetočila život naruby. Nikdo nevidí do hlav Adéliným novým rodičům, nicméně zjistit, proč si ji vlastně adoptovali, když se chovají tak, jak se chovají, bylo nad mé síly. V současnosti jsme tak svědky bizarní situace, kdy je konzervativní adoptovaná dcera ve střetu s adoptivními rodiči. Adélu drží při životě pouze její víra. Pouze víra jí dává naději, že se blízká na lepší časy a že když přežije daná léta, bude osvobozena ze svárů svých rodičů. Proto v tomto příběhu nevidím ve víře omezující faktor, nýbrž vysvobození a záchranný bod. Víra dává Adéle tolik síly, co si jen málokdo dokáže představit. Adéla je velice silná osobnost a upřímně mě mrzí, že ji osobně neznám. Tato práce by snad pro mě mohla být i takovým prvopočátečním impulsem k tomu, abych jela poznat Adélu, jelikož mě její příběh opravdu zasáhl. Zajímavé je, že Adéla na sobě stále nedává nic znát. Žádná úzkost. Působí jako laxní a hardcore punková studentka, do které by nikdo na první pohled neřekl, že zažívá takové utrpení.

V Mariině příběhu se pře obrovská oddanost víře a Bohu s pracovními povinnostmi. Marie, ač si byla vědoma, že neúčast na nedělní bohoslužbě je pro ni hříchem, musela brát zřetel na blaho rodiny. Zvolila cestu menšího zla, kdy dala přednost své rodině před svým vlastním hříchem. Byla si vědoma toho, že radši bude ona sama uvnitř sebe trpět a zpovídat se, než aby její zásluhou trpěla celá rodina. V Mariině hlavě se tak přely dva aspekty křesťanství, odevzdání se Bohu a úcta rodiny.

Analýza Evženova příběhu přináší nevídanou a hlubokou lásku k Ireně. Kvůli tomu, aby mohl být s Irenou – vzít si jí a mít s ní děti, se přidal k ŘKC a na Irenino oddání čekal až do svatební noci. Je otázkou, zda pro Irenu bylo těžké odolat chtíči a pokušení, či zda doopravdy byla tak silně ovlivněna vírou, že u ní ani myšlenky vášně nebyly přítomny. Evžen svým chováním prokázal naprostou oddanost a důvěru, která se u nevěřících lidí v dnešní společnosti tak často nevidí.

Nyní vyvstává svázání příběhů s geografickými a humánně-geografickými fenomény. U Patrika pozorujeme, jak mu změna geografické vzdálenosti umožnila nazít na život z jiného úhlu pohledu. Povaha a chování lidí na jiném geografickém místě jsou mnohdy rozdílné. Z Královéhradeckého kraje se ocitáme v kraji Libereckém. V Libereckém kraji je ve srovnání s krajem Královéhradeckým podíl lidí hlásajících se k náboženské víře nižší, a tak i jejich styl života se pochopitelně liší. Konkrétní příklad může být ilustrován na rušném nočním životě v krajském městě Liberec, které je pátým nejlidnatějším v Česku. Tento noční život je velice intenzivní a probíhá i ve všední dny. Podle SLDB 2011 podíl vyznavačů římskokatolické víry činí 1 083 899. V Libereckém kraji se jedná o 17 241 lidí a v kraji Královéhradeckém se k víře hlásá 37 627 lidí. Pro srovnání Libereckého a Královéhradeckého kraje zaobírá kraj Liberecký necelých 1,6 % z celkového počtu vyznavačů římskokatolické víry a kraj Královéhradecký necelých 3,5 % (ČSÚ 2014).

Význam má též příslušnost k diecézi, přičemž hranice diecézí se neshodují s těmi krajskými. Královéhradecká diecéze, do níž patří naprostá většina Královéhradeckého kraje, má dvakrát vyšší počet věřících než Litoměřická diecéze, do níž spadá větší část Libereckého kraje. Libereckým krajem vede hranice mezi Litoměřickou a Královéhradeckou diecézí, což znamená i charakteristické rozdělení, *reliktní hranice*, konkrétně hranice území Sudet, z něhož byli odsunuti němečtí obyvatelé. Území odsunu má dodnes nižší procentuální podíl věřících nežli území, kde k odsunu nedošlo, ať už jde o Liberecký či Královéhradecký. V oblastech Jilemnicka a Semilská, náleže-

jícím do Královéhradecké diecéze, je vyšší relativní procento věřících než ve zbytku Libereckého kraje patřícímu do Litoměřické diecéze. Navíc oblasti Jilemnicka a Semilská jsou typické venkovské oblasti, které mají tradičně k náboženství bližší vztah. Část Libereckého kraje, náležející pod správu Královéhradecké diecéze, je tedy dosti věřící a má blíže náboženskými charakteristikami ke Královéhradeckému kraji, se kterým ostatně sousedí.

Roli v sekularizaci a potlačení náboženství hrál též odsun Němců z tehdejší Československé republiky po 2. světové válce, a přistěhování obyvatel ze všech koutů Československé republiky, kteří neměli vazby na nové prostředí a náboženské cítění. Dodnes je oblast charakteristická vyšší nezaměstnaností než ve vnitrozemí státu (podle SLDB 2011 se jedná o 12,4 % vs. 9,2 %), nižší mírou vzdělanosti (dokončení pouze základního vzdělání), přítomností spíše protestantských politických stran a v posledku živobytím přibližně 40 tisíc etnických Slováků (Boček a Cibulka 2016). Do Sudet spadá přibližně 80 % území Libereckého kraje, právě s výjimkou Jilemnicka a Semilská. Tento fakt lze implikovat i na diecéze. Litoměřická diecéze se z naprosté většiny nachází na území Sudet, což vysvětluje náležitou bezbožnost. Sedmdesát let staré události se tak dodnes promítají do demografických (náboženských) charakteristik jednotlivých území (Kriegsfreiwilligen 2010).

Výsledky prokázaly, že čtyři páry z pěti tázaných měly shodnou víru. Partnerské skupiny, kde oba partneři byli věřící, tvořily více než dvě třetiny párů hlásících se k církvi a více než pětinu párů věřících bez vazby na konkrétní církev. Vztahy, kdy oba partneři byli věřící, nicméně jeden se hlásil ke konkrétní církvi a druhý nikoli, tvořily necelou desetinu věřících párů. Rodin, ve kterých pouze jeden z rodičů byl věřící, bylo celkem 14 %, přičemž převažovaly případy (více než tři pětiny), kdy věřící byla žena, a muž byl bez vyznání. Je tedy zřejmé, že věřící si v souladu s fundamenty svého náboženství hledají věřícího partnera, ideálně ze stejné církve (ČSÚ 2014).

Rocková a punková muzika ve spojení s křesťanstvím je stálým problémem. Starší generací je vnímána jako d'ábelská, démonická hudba. Podle zjištěných informací záleží pouze na textu a ne na melodii. Takže když text písně, ať už klasické nebo rockové, není sadistický či zasvěcený d'áblu, není zde důvod považovat tento styl muziky za problémový. Obsah textu písní je zasvěcen duchu a duch písně je to, co hraje klíčovou roli. Z toho vyplývá, že by nikdo neměl předem soudit lidi jen podle jejich vzhledu, stylu oblékání či muziky. Nejčastější křesťanská hudba je bezpochyby hudba klasická.

V České republice se sčítá několik desítek interpretů a hudebních skupin křesťanské klasické muziky. Jmenovitě např. Skupiny Adash, VeKa, Oáza a interpreti Petr Coufal či Jan Müller.

V kontextu Evženova příběhu jsem se zaměřila na postupný pokles uzavírání sňatků a naopak na vzestup lidí nesezdaných a dětí narozených mimo manželství. Růst počtu dětí narozených mimo manželství se stává trendem v demografickém vývoji Česka za posledních 20 let. Podle SLDB 2011 převýšil tento počet i hranici 50 tisíc a hodnota se za rok 2014 zastavila na 51,3 tisíc dětí. Podíl dětí narozených mimo manželství činil 46,7 % z celkového počtu narozených dětí. Podíl vzrůstá ve všech krajích, nicméně nejvyšší nárůst byl zaznamenán v Karlovarském a Ústeckém kraji. V Karlovarském kraji činil podíl dětí narozených mimo manželství 61,6 % z celkového počtu narozených dětí a v případě Ústeckého kraje to bylo jen o pár desetín méně, celkem 61,1 % z celkového počtu narozených dětí. Více než polovina dětí narozených mimo manželství se objevila také v Libereckém kraji, přesně 52 %, a v kraji Moravskoslezském, kde také přesáhla hranici 50 %. Souvislost se snižováním podílu vdaných žen je markantní. Vdané ženy stále tvoří nejpočetnější skupinu rodiček, nicméně i přesto jejich počet stále klesá. V roce 2011 patřilo do skupiny vdaných rodiček celkem 53,3 % žen (ČSÚ 2013). Oproti roků 2001 či 1991 je to opravdový pokles. V roce 2001 patřilo do skupiny vdaných rodiček celkem 76,5 % žen a v roce 1991 tomu bylo přes 90 % žen. Pokles vdaných rodiček je značně pozorovatelný a velice razantní. Na porodnosti se v dnešní době nejvíce podílí ženy ve věku 20 – 40 let, mezi nimiž je více než polovina svobodná (55,5 %) a větší třetina vdaná (37,3 %). Oproti např. 90. létům byla situace naprosto rozdílná. Vdaných žen ve věku 20 – 40 let bylo 78 % a svobodných pouhých 13 %. Zbytek tvořily ženy rozvedené či ovdovělé (ČSÚ 2010, 2003).

V Mariině příběhu se objevuje zcela odlišný fenomén, kterým jest nezaměstnanost. Vidíme, jak humánně-geografický fenomén nezaměstnanosti, respektive strach z ní, dovedl Marii až na její dočasné psychické dno. Podle SLDB 2011 se nezaměstnanost v České republice pohybuje okolo 6,1 %. V kraji Královéhradeckém je nezaměstnanost ještě o desetinu vyšší, než je tomu u celkového průměru v celé republice, a to 6,2 %. Nezaměstnanost u žen je vyšší než u mužů. U mužů se jedná o 5,3 % a u žen 7,4 % (ČSÚ 2013). Ženy po čtyřiceti letech věku jsou pak nezaměstnaností velmi ohrožené. Toto jsou nezanedbatelné hodnoty a strach ze ztráty zaměstnání byl tak při jejím rozhodování klíčovým. Za zmínku také stojí chování Mariina vedoucího, který nejevil

žádný respekt vůči její víře a celé osobě. Zde se již nejedná o otázku geografickou ani o žádný humánně-geografický fenomén, nýbrž o otázku lidskosti. Neprokázal ani špetku své lidskosti a v jednu chvíli dokázal nevinnou ženu ochudit o kus jí samé.

8 Závěr

Tato práce si kladla za cíl nastínit a shrnout dnešní postavení křesťanů v České republice v závislosti a propojenosti s osobními zkušenostmi.

Nejprve jsem se pokusila o vystižení obecné charakteristiky křesťanství, do níž jsem zařadila i krátkou zmínku o Bibli. Následně se má práce ubírala směrem do minulosti, kdy jsem se zabývala vývojem církví na českém území a hledala příčiny sekularizace. Nepochybně jednou z hlavních příčin odklonu od náboženské víry shledávám vliv a působení komunistického režimu. Lidé byli za svou náboženskou víru terčem posměšků a celkové diskriminace. Myslím si, že komunismus nerespektoval ani netoleroval náboženství už jen proto, že v církvích viděl jakéhosi konkurenta. Navíc považoval náboženství i za překážku rozvoje socialismu. Velký důraz byl kladen na ŘKC, jelikož i v mé praktické části je pracováno s příběhy věřících, hlásících se k ŘKC, a tudíž i na tuto církev je v rámci této práce kladen největší důraz. Velkou část práce tvoří analýza dat z Českého statistického úřadu, zejména ze Sčítání lidu, domů a bytů z let 1991, 2001 a 2011. Jak doba předesílá, tak i data ze SLDB dokládají postupný a velice znatelný pokles počtů věřících v celé České republice. Na některých místech je pokles mírný (viz například Královéhradecký kraj), na některých naopak rapidní (viz například Liberecký kraj). V praktické části pracuji s vlastními zkušenostmi a s vyznavači římskokatolické víry, kteří mi jsou blízcí a kteří byli ochotni se semnou v rámci této práce podělit o jejich životní příběhy a klíčové události. Je až neuvěřitelné, jak příslušnost k náboženství v současné hektické a moderní době dokáže prostému člověku zkomplikovat život a narušit jeho samotný chod.

Podle mého názoru se společnost změnila natolik, že dokázala ovlivnit a změnit očekávání lidí. Na náboženství je dnes nahlíženo z různých pohledů a v důsledku změny očekávání lidí se začínají upírat k novým náboženským hnutím. Hledání alternativy a reakce na společenské změny tak hrají velkou roli při pomyslném výběru a zvolení si vlastní víry. Tradiční církve, ať už se jedná o kteroukoli, pomalu, byť jistě, ztrácí své členy a stávají se menšinou už jen proto, že přestávají naplňovat zmíněná očekávání lidí. Lidé jim již přestávají věřit, jelikož jsou mnohdy spojovány s problematickou historií a nenachází v nich potřebný klid a pochopení. Někteří naopak v nových náboženských skupinách vidí víru v lepší život či alternativu k uspěchanému materialistickému životu, a tak se k nim uchylují. Mnohdy se jedná spíše o uchýlení se v důsledku protestu vůči soudobým režimům či celkovému chodu ve společnosti. Přesto všechno je možné

vypozorovat také náboženské oživení převážně ze stran mladých vyznavačů. Česká společnost tak čelí rozpolcení náboženství; na jedné straně s tradičním náboženstvím a na druhé straně s určitým stupněm modernizace v náboženské oblasti, kterou ovšem nesou konzervativní věřící nelibě.

9 Seznam použitých zdrojů

Tištěné

ČBK, 2012. *Základní dokument ŘKC*. Praha.

ČORNEJ, P., 2001. *Kdy, kde, proč & jak se to stalo v českých dějinách: sto událostí, které dramaticky změnily naši historii*. Praha: Reader's Digest Výběr. ISBN 80-86196-33-x.

DANĚK, P., ŠTEPÁNEK, V., 2012. *Územní diferenciacie náboženského vyznání obyvatel Českých zemí 1930-1991*. Sborník ČGS, 3, 97, s. 129-145.

FILIPI, P., 2001. *Křesťanstvo: historie, statistika, charakteristika křesťanských církví*. 3. upr. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN 80-85959-80-1.

FOREJTOVÁ, M., 2002. *Mezinárodně právní ochrana menšin*. 1. vyd. Plzeň: ZČU. ISBN 80-7082-843-9.

LUŽNÝ, D., 1999. *Náboženství a moderní společnost: sociologické teorie modernizace a sekularizace*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 80-210-2224-8.

MATLOVIČ, R., 2001. *Geografia religii: náčrt problematiky*. 1.vyd. Prešov: Prešovská univerzita. ISBN 80-8068-062-0.

RAAM, P. M., 2008. *Malý katechismus katolické víry*. Překlad (V. Zeman) podle 5. vyd. Thalwil.

SEMOTANOVÁ, E., a kol. 2007. *Česko: Ottův historický atlas*. Praha: Ottovo nakladatelství. ISBN 978-80-7360-577-5.

VOJTÍŠEK, Z. 2004. *Encyklopedie náboženských směrů a hnutí v České republice: náboženství, církve, sekty, duchovní společenství*. 1.vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-798-1.

Elektronické

BOČEK, J., CIBULKA, J., 2016. *Existují Sudety? Hranice jsou zřetelné...* In: Český rozhlas [online]. [cit. 2017-02-20]. Dostupné z: <http://bit.ly/21189Uj>.

České církevní dějiny – 12. stol. – zdokonalení církevní ..., 2011. In: Farnost sv. Mikuláše a sv. Antonína [online]. [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: <http://bit.ly/219GOyX>.

České církevní dějiny – 13. stol. – vymanění církve..., 2011. In: Farnost sv. Mikuláše a sv. Antonína [online]. [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: <http://bit.ly/2ktrYnC>.

- České církevní dějiny – 15. stol. – od husitství...*, 2011. In: Farnost sv. Mikuláše a sv. Antonína [online]. [cit. 2017-02-03]. Dostupné z: <http://bit.ly/2kxWWxB>.
- České církevní dějiny – do současnosti ...*, 2011. In: Farnost sv. Mikuláše a sv. Antonína [online]. [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: <http://bit.ly/2kdG8ut>.
- České církevní dějiny – Mistr Jan Hus*, 2011. In: Farnost sv. Mikuláše a sv. Antonína [online]. [cit. 2017-02-03]. Dostupné z: <http://bit.ly/2kBAfb6>.
- České církevní dějiny – rekatolizace...*, 2011. In: Farnost sv. Mikuláše a sv. Antonína [online]. [cit. 2017-02-04]. Dostupné z: <http://bit.ly/219wQh0>
- ČSÚ, 2003. *Základní informace o okresech a krajích – SLDB k 1. 3. 2001* [online]. 12. 5. 2003 [cit. 2016-12-06]. Dostupné z: <http://bit.ly/2jmk3Lq>.
- ČSÚ, 2010. *Pramenné dílo 1991* [online]. 2. 4. 2010 [cit. 2016-12-20]. Dostupné z: <http://bit.ly/2kjcO70>.
- ČSÚ, 2013. *Základní informace o vybraných územních celcích...* [online]. 15. 3. 2013. [cit. 2017-01-06]. Dostupné z: <http://bit.ly/2jv4LPZ>.
- ČSÚ, 2014. *Základní charakteristiky vybraných církví k 26. 3. 2011* [online]. [cit. 2016-12-07]. Dostupné z: <http://bit.ly/11DvRpN>.
- ČSÚ, 2015. *Sčítací formuláře SLDB 2011* [online]. [cit. 2017-03-12]. Dostupné z: <http://bit.ly/2mgb3nU>.
- Diecéze litoměřická*, 2016. In: Biskupství litoměřické [online]. [cit. 2017-02-19]. Dostupné z: <http://bit.ly/2m1vCFz>.
- Diecézní katalog*, 2015. In: Biskupství královéhradecké [online]. [cit. 2017-02-19]. Dostupné z: <http://bit.ly/2lkeyKY>.
- DRÁPAL, P., 2010. *Křesťanství versus islám*, DP, Brno, PF MU, str. 139, ved. DP Mgr. Tomáš Dvořáček DiS.
- DUKA, D., 2012. *Základní dokument ŘKC*. In: Provincie kapucínů v ČR [online]. 25. 4. 2012 [cit. 2016-10-13]. Dostupné z: <http://bit.ly/2kLRkMw>.
- HALAMA, J., 2012. *Homosexualita, etika a církev*. Spolek přátel ETF UK [online]. 19. 6. 2012. [cit. 2016-10-12]. Dostupné z: <http://bit.ly/2kLwvkg>.

- HAVLÍČEK, T., 2008. *Věřící jako menšina v Česku. Geografické rozhledy* [online]. roč. 17, č. 4, [cit. 2016-12-14]. Dostupné z: <http://bit.ly/2kGmeXp>.
- Hříchy, sedm smrtelných hříchů*, 2012. In: Bibleinfo.com [online]. [cit. 2016-09-07]. Dostupné z: <http://bit.ly/2cx4cCH>.
- JEMELKA, F., 2015. *Biskupové se v Praze sešli na 100. zasedání ČBK*. In: Katolická církev v České republice [online]. 23. 1. 2015. [cit. 2017-01-30]. Dostupné z: <http://bit.ly/2juYG69>.
- Kriegsfreiwilligen*, 2010. In: WorldPress.com [online]. [cit. 2017-02-19]. Dostupné z: <http://bit.ly/2layNMJ>.
- KOPÁČOVÁ, H., 2015. *Regionální diferenciace religiozity Česka podle SLDB 2011*, BP, Praha, UK Fakulta přírodovědecká, str. 67, ved. BP RNDr. Tomáš Havlíček, Ph.D.
- KORONTHÁLY, V., 2015. *Jde o relevantní data, ne o zbožná přání*. In: Zpravodaj Pražské arcidiecéze [online]. roč. 23, č. 3, [cit. 2016-09-08]. Dostupné z: <http://bit.ly/2juRDu7>.
- Lidé a společnost, 2014. *Náboženská víra obyvatel podle výsledků sčítání lidu* [online]. 27. 2. 2014 [cit. 2017-02-03]. Dostupné z: <http://bit.ly/2l2xk9i>.
- LUŠTINEC, V., 2015. *Pravidelných návštěvníků nedělních bohoslužeb...* In: Christ-net/zprávy [online]. 25. 1. 2015. [cit. 2017-01-30]. Dostupné z: <http://bit.ly/2jN6QYs>.
- MARTINEK, M., 2014. *Křesťanské církve v občanské společnosti*. Spolek přátel ETF UK [online]. [cit. 2016-06-09]. Dostupné z: <http://bit.ly/2jNsYlz>.
- MATULÍK, R., 2011. *Dvě třetiny lidstva jsou věřící...* In: Rodon – knihovna, umění, hudba, fotografie [online]. [cit. 2016-12-08]. Dostupné z: <http://bit.ly/1STDFhl>.
- NEŠPOR, Z., R., 2004. *Religious Processes in Contemporary Czech Society*. In: Sociologický časopis [online]. Praha: Sociologický ústav AV ČR, č. 3. ISSN 1210-3861. Dostupné z: <http://bit.ly/2jMft4s>.
- NEŠPOROVÁ, O., 2005. *Rodina a rodičovství v křesťanství a islámu*. In: Gender, rovné příležitosti a výzkum [online]. roč. 6, č. 1, [cit. 2016-12-07]. Dostupné z: <http://bit.ly/2kjs0ki>.
- POSPÍŠIL, I., 2010. *Sčítání návštěvníků nedělních...*In: Independent [online]. cit. 2017-02-13]. Dostupné z: <http://ind.pn/1Sij8Uv>.

RŮŽIČKOVÁ, M. – ŠÍDLO, L., 2015. *Vývoj náboženské struktury...*In: Demografie – revue pro výzkum populačního vývoje [online]. roč. 57, [cit. 2017-02-05]. Dostupné z: <http://bit.ly/2kg4bJi>.

STAUFENBERG, J., 2016. *The six countries in the world...*In: Duše a hvězdy [online]. 27. 4. 2010. [cit. 2017-01-30]. Dostupné z: <http://bit.ly/2jK330m>.

ŠVEJDOVÁ, A., 2012. *Ekonomie náboženství: analýza darů v ŘKC v České republice*, BP, Praha, UK Fakulta sociálních věd, str. 84, ved. BP PhDr. Jiří Schwarz.

Vulgata, 2007. In: iEncyklopedie.cz. [online]. [cit. 2016-12-12]. Dostupné z: <http://bit.ly/2kjfJfF>.

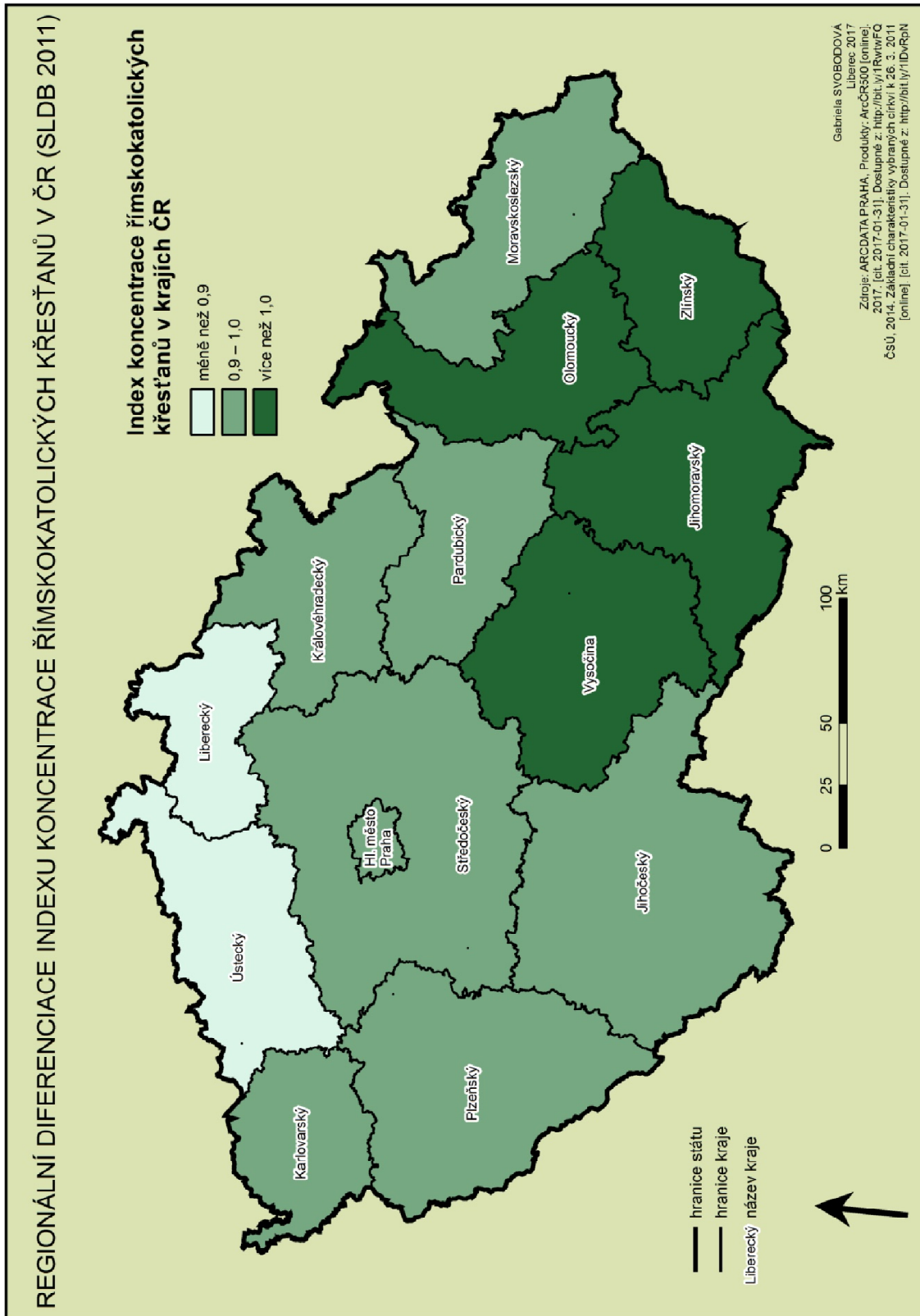
Výsledky letošního sčítání..., 2004. In: Katolická církev v České republice [online]. 1. 7. 2004 [cit. 2017-01-30]. Dostupné z: <http://bit.ly/2jKgJSL>.

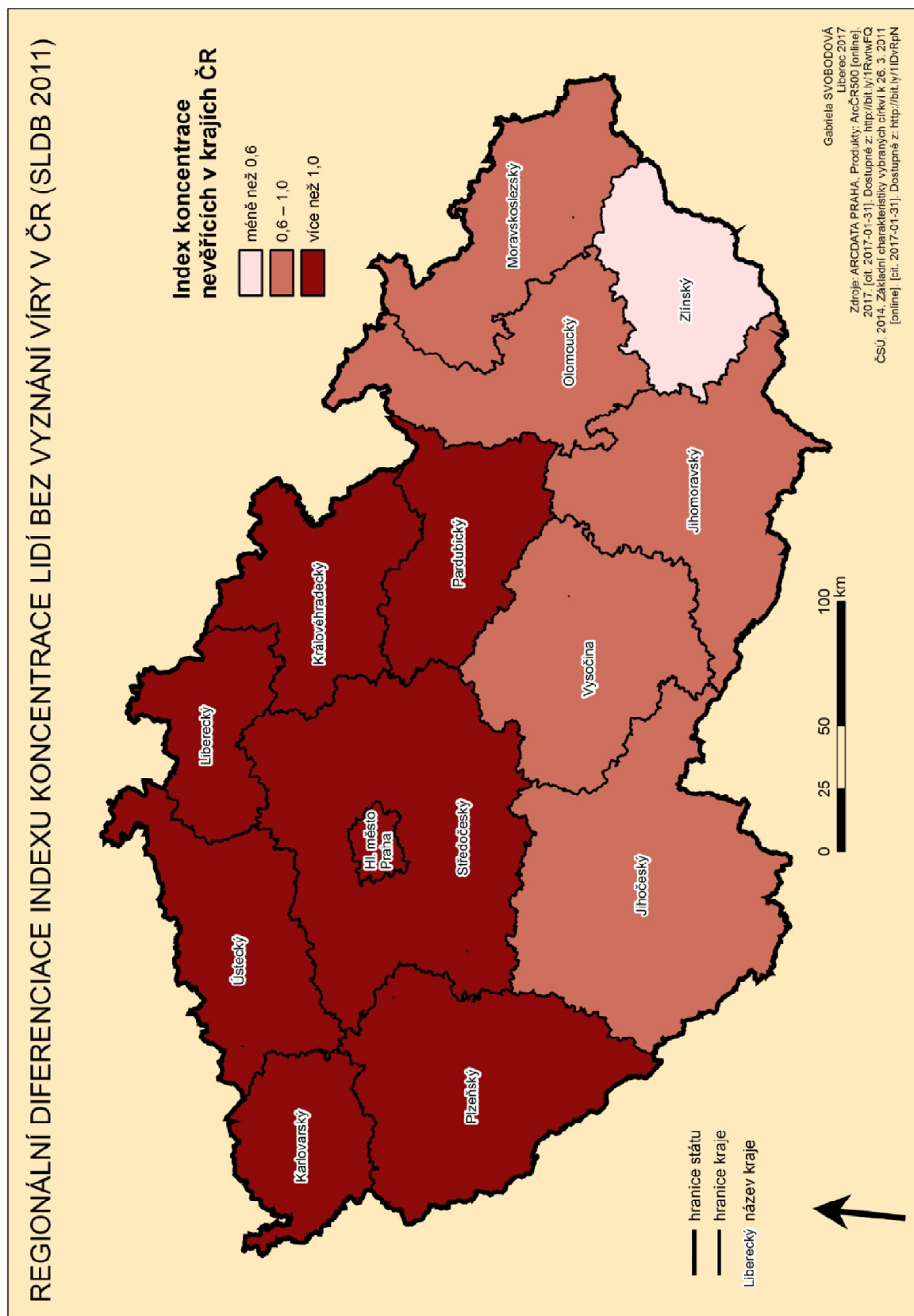
Seznam příloh

Příloha A.....	61
Příloha B.....	62
Příloha C.....	63
Příloha D.....	64
Příloha E.....	65

Příloha A

— 00	SČÍTACÍ LÍSTEK ARCIDIECÉZE PRAŽSKÁ	+0 —	
— 10	02111	+1 —	
— 20	<i>duchovní správa</i>	+2 —	
— 30	<i>Praha-Dejvice (sv. Vojtěcha)</i>	+3 —	
— 40	Každá osoba přítomná na této bohoslužbě odevzdá 1 lístek. Samostatný lístek odevzdejte také za každé přítomné dítě. Budete-li dnes na další bohoslužbě, druhý lístek si již neberte.	+4 —	
— 50		+5 —	
— 60		+6 —	
— 70		+7 —	
— 80		+8 —	
— 90	<i>výdělečně činný</i>	+9 —	
muž	ANO	NE	žena

Příloha D

